Түрүүшынгээ амжалтада түшэглэн, улам саашаа дабшаха

Ажалша таряашадай гол шухала зорилгонууд

..р—жэлэй эгээ баян са- ..Намартаа хүдөө зон ажал ..оринго үрэ дүн гарга- ..ыган дээрэ байһан мэтээр .. баясадаг. Мүнөөшье ма- ..таряашадай үнэн зүрхэнһөө ..аар намар боложо байна. ..ургаса ургуулагдажа, гү- .. таряа тушааха социалис ..най амжалтатайгаар дүүр- .. Түсэбэй ёһоор 5 миллион ..тушааха аад, 9 миллионһоо ..таряан Эхэ ороной амбаарта ..гдаа. Хартаабха, овощье ..р гараа — зонноймнай ..эхэ эдэ продуктнууд нё- ..ойхиһоо нилээд ехээр бэ- ..дээ.

..хар-Шэбэрэй управлениин .., совхозууд энэ жэлдэ ..ша ехэ амжалта туйлаба. .. 2.600.000 пүүд орооһо ..өө тушаагаа. Таряа бэлэд- .. мүн бусад управленинүү- ..жахынууд хаба соогоо ху- .. оруулаа. Хориин, Хяаг- ..Баргажанай, Зэдын управ- ..үүдэй таряашад энэ жэлдэ ..хэзээнэйхиһээн ехэ таряа .. худалдаа.

..эжэ шухала алхам хэгдэбэ. ..амжалтадаа түшэглэн, улам .. дабшаха зорилго табигда- ..таряашадай поли дээрээ хэ- ..жалынь дүүрээдүй. Хүдөө .. жэлэй дүнгүүд дүүрэн ..даагүй. Колхоз, совхозуу- ..хүтэлбэрилэгшэд ажал хү- ..идөө ямар алдуу, ямар ду- ..бадал гаргааб, комбайнер, ..рист бүхэн таряа хуряал- .., намарай паар хахалалга ..хэр ажаллааб,—эдэ бүгэдэ ..о, элиржэ байна.

..оһо тарянай түлөө энэ .. тэмсэлэй һүүлэйнь үе яба- ..он ажахынууд ургасынгаа ..ын гектарнуудые хуряажа .. Гэхэтэй хамта хэдэ хэдэн .. совхозуудта хадагдаагүй .. үшөөл ехэ. Улаан-Үдын ..лениин «Коммунизм» кол- ..мянга гаран гектар ороо- ..таряан узуур дээрэ һуужа ..р. Мухар-Шэбэрэй, Хяаг- ..Кабанскын управленинүү- ..арим ажахынуудһаа баһал ..урилтэй мэдээсэлнүүд оро-

но,—эндэ хэдэн мянган гектар таряан, хэдэн зуугаад гектар саахарай свёкло, овощ хуряатдаагүй байһаар.

Саг хүлеэхэеэ болёо. Ургаса хуряалгаяа дары түргэн түгэсхэхын тула бүхы арга, бүхы хүнүүдээ, бүхы техникээ элсүүлхэ хэрэгтэй. Часааршье, үдэрөөрщье гээгдэжэ болохогүй. Иимэ байхадань, үйлэдбэриин управленинүүд, партийна комитедүүд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд гүрэндэ таряа тушааха үедэ ажаллаһандаал адляар эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха, хүн зоноо элсүүлхэ ёһотой. Тиигээл һаа, ургаса хуряалга ойрын —хоёр гурбан үдэр соо дүүргэжэ шадагдаха.

Зүгөөр ургаса хуряалгые гектараар хэмжэхэ бэшэ, харин шанараарнь сэгнэхэ хэрэгтэй. Энэ эрилтын хүн бүхэндэ эли байбашье һаань, олон нютагуудта таряа талхандаа гүрэнэй ёһоор хандаха ябадал үшөөл үгы байна. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Заганский» колхоздо 250 гектар дээрэхи хоолосуудые суглуулаад, га бүриһөөнь аяар 3 центнер орооһо нэмэжэ абаа. Бэшүүрэй совхоздо 2 мянган гектар поли дээрэхи хоолос суглуулжа байна. Тиихэдэ гектар бүриһөөнь 1—3 центнер орооһо абана. Юун гээшэб даа, гектар бүридэ 3 центнер таряагаа шоройтой холёод хаяха гээшэ! Теэд эдэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд иимэ жэгшүүритэй ябадал гаргаһанаа мэдэржэ, гээһэн таряагаа суглуулжа байһаниинь үшөөл болоол гээшэ ааб даа. Тиихэдэ бусад колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд поли дээрээ хэды ехэ таряа гээһэн мүртөө тэрэнээ суглуулжа абаха гэжэ оролдодоггүйнь гайхалтай. Үдын совхозой комбайнернууд таряагаа далантайгаар хадаһан, тэбхэр метр газар бүхэндэ 7—10 хоолос унагааһан байба. Эндэ килограммшье бэшэ, пүүд, центнер орооһоной унаһаниинь мэдээжэ.

КПСС-эй областной комитет, Министрнүүдэй Совет бүхы ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдые хуряалгын үедэ таряа гээхэ ябадалтай эрид шангаар тэмсэхэ, хоолос суглуулха, солоомо соо орооһоной үлэһэн байгаа һаань—дахин сохихо гэжэ һая уялгалаа. Теэд, энээнэйшье һүүлээр тарянай гээлтэтэй тэмсэхэ ябадал эмхидхэгдээгүй байна.

Поли дээрэ нэгэшье орооһо, нэгэшье хоолос үлөөхэ гээшэ гэмтэ ябадал. Иимэ юумые хаража байгаад хэмжээ абадаггүй хүтэлбэрилэгшэд бии һаа, шангаар хэһээгдэхэ ёһотой.

Мүнөө бүхы колхоз, совхозуудта таряа хуряалгын шанар шалгаха тусхай комиссинуудые байгуулха шухала. Эдэ комиссинуудайл шалгажа, актаар тушаажа абаһан полиие хүсэд хуряагдаа гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэриие нэн түрүүндэ партийно-гүрэнэй хиналтын органууд толгойлхо уялгатай.

Ургаса хуряалгаяа мэнэ гэһээр дүүргэхэ, поли дээрэ, тоогууд дээрэ, мүн зөөхэ шэрэхэдээ тарянай гээлтэдэ орохо ябадалые бүри мүһэн усадхаха гээшэ үйлэдбэриин бүхы управленинүүдэй, партийна комитедүүдэй, бүхы коммунистнуудай, хүдөөгэй үнэн сэхэ ажалшадай эгээ харюусалгатай зорилго болоно.

Таряашанай ажал дүүрээ гэжэ байдаггүй. Поли дээрэ комбайнай гаража, хуряалга эхилхэтэйнь сасуу, ерэхэ жэлэй ургаса тухай таряашан оролдожо эхилдэг. Үрэһэеэ хааха, намарай паар хахалха хүдэлмэри хадаа гүрэндэ таряа тушааха хэрэгһээ дутуугүй харюусалгатай болодог.

Республикын колхоз, совхозууд гүрэндэ таряа тушааха уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлээд, үрэһэеэ хаажа дүүргэхээр болоо. Энэ жэлдэ ажахы бүхэн эрхим шанартай үрэһөөр өөрыгөө сүм хангаха аргатай. Иимэ байхада, үрэһэнэй орооһон дутахань гэжэ һанаагаа зоболтогүй, харин үрэһэеэ һайнаар сэбэрлэхэ, һайнаар хадагалжа, тарилгын шанарта хүргэхэ ябадал—эгээл шухала зорилго болоно.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажахынууд үрэһэеэ хаажа дүүргэхэ дүхэнхэй. Теэд үрэһэ шалгалгын станцинуудай мэдээнүүдһээ харахада, эндэхи үрэһэнэй 86 процентнь элдэб холисотой, шанар муутай байна. Хэды тиимэшье һаань, үрэһэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри тон муугаар эмхидхэгдэнхэй. Орооһо сэбэрлэдэг машинануудынь олонхидоо хүдэлнэгүй. Мүн лэ иимэрхүү ябадал Хориин, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управленинүүдэй олохон ажахынуудта үзэгдэнэ.

Үрэһэнэй орооһо сэбэрлэхэ хэрэгые унжагайруулаа һаа, тэрэ орооһо амбаар соогоо оруулжа хадагалаагүй һаа, хоролто, гээлтэ болохо байһаниинь элитэ. Гэхэтэй хамта үрэһэнэй орооһо хулгайлха, үрихэ ябадал гаража эхилээ.

Бүхы партийна комитедүүдэй, үйлэдбэриин управленинүүдэй, бүхы ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хойшолуулшагүй зорилгонь юуб гэхэдэ, үрэһэ хаалга болоно. Энэ жэлэй жэшээ дээрэһээ харахада, өөрын һайн шанартай үрэһэ хаажа шадаһан лэ ажахынууд үндэр ехэ ургаса абаһан байна бшуу. Энээнһээ һургаал абаха хэрэгтэй.

Ерэхэ жэлдэ үндэр ургаса хангахын тула үшөө нэгэ шухала хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Энэ хадаа газараа бэлдэхэ ябадал болоно. Мүнөө жэлдэ намарай паар нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехээр хахалагдаа. Тиигэбэшье, энэмнай үшөөл бага байна. Олон ажахынууд намарай эртын паар хахалхада таарамжатай сагаа алдажархёо. Зүгөөр намарай эртын паар хахалха сагай алдагдабашье һаа, энэ хүдэлмэри болюулжа болохогүй. Мүнөө ута намар боложо байна. Бороо хура элбэг. Тиимэл ушарһаа намарай оройншье паар хахалхада тойбо болохогүй. Урда жэлнүүдэй дүй дүршэлһөө мэдэхэдэ, манай эндэ намарай оройн паар хабар хахалагдаһан газарһаа нилээд ехэ ургаса үгэдэг байна.

Намарай паар хахалха аргаяа дүүрэн хэрэглэжэ шадаашье һаа, һанаагаа амаржа болохогүй. Намарай паарые үрэжэл ехэтэй болгохын тула газараа үтэгжүүлхэ, жэгдэлхэ хэрэгтэй. Жэгдэлэгдэһэн паар шииг ехэтэй байдаг, һалхинда ехээр үлеэгдэдэггүй.

Тэрэнһээ гадна, жэгдэлэгдэһэн паар дээрэ тарилгын, хуряалгын шэнэ техникэ хэрэглэжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэ арга олгогдоно. Мүнөө үргэн абасатай хуряалгын 150 агрегат абаад байнабди, хуряалгын эхилтэр үшөө олон агрегат нэмэжэ ерэхэ. Хэрбээ бүхы хахалагдаһан газараа мүнөө жэгдэлжэ шадаагүй һаа, үндэр бүтээсэтэй энэ техникые хожомоо хэрэглэжэ шадахагүй байһамнай элитэ.

Хахалагдаһан газараа жэгдэлхэ хүдэлмэри хэхэтэеэ хамта үтэгжүүлгын талаар онсо оролдолго гаргаха шухала. Урдань поли дээрээ шэбхэ юрэнхыдөөл хабар гаргадаг байгаабди. Мүнөө хадаа шэбхэ зөөлгэ, шэбхэ суглуулга намарһаа эхилээд хэгдэхэ зэргэтэй. Манай республика доторхи алишье колхоздо, ямаршье совхоздо малайнь хуушан байрануудта обоо сомоо шэбхэ хэбтэжэ байдаг. Энэнь хэды ехэ сэнтэй үтэгжүүлгэ гээшэб, энээниие хэрэглэхэгүйдөө хэды шэнээн ехэ ургасаяа гээнэбибди! Иимэ баялигтаа эзэн бэшээр хандаха ябадалые тон буруу, тэсэшэгүй ябадал гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Таряашадай үмэнэ ехэшье, харюусалгатайшье зорилгонууд табигданхай. Эгээл энэ үедэ мүнөө жэлэй дүн гаргагдажа, ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һуури табигдажа байна.

Таряа гүрэндөө тушааха уялгаяа дүүргэжэ, туйлаһан түрүүшынгээ амжалтада түшэглөөд, хүдөө ажахынгаа бүхы ажал хүдэлмэриие эмхитэй һайнаар дүүргэхын тула ажалша таряашадые, бүхы колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэдые элсүүлэн эмхидхэхэ гээшэ партийна комитедүүдэй, үйлэдбэриин управленинүүдэй, бүхы ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг болоно. Хүдөө ажахын жэлые һайнаар дүүргэбэл, Агууехэ Октябриин 46 жэлэй ойдо һайн һайхан бэлэг бариха байнабди.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 241 (10302) | 1963 оной октябриин 11, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Суута хартаабхашадай амжалта

Онохойн совхоздо хартаабха малталга дүүрэжэ, һүүлшын центнер хартаабха гүрэндэ тушаагдаба. Акулина Федоровна Мильгуновагай хүтэлбэрилдэг звеногойхид хэдэн жэлэй хугасаа соо хартаабхын баян ургаса абана. Байгша ондошье тэдэнэр ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, 80 га хартаабхын гектар бүриһөө дунда зэргээр 100 центнер ургаса хуряагаа. Тиихэдэ тэдэнэй 10 гектарай га бүриһөө 258 центнер хартаабха малтагдаа. Энэмнай эндэхи эрхэ байдалда һайн ургаса гээшэл даа!

Ургаса хуряалгын һүүлээр ерэхэ жэлэй тарилгада бэлэдхэл эхилдэг. Тиимэһээ А. Ф. Мильгуновагай звеногойхид байгша ондо баян ургаса абахын тула ямар ажал хэһэн байгааб гэжэ тобшохоноор хөөрэе.

Үтэгжүүлгэ хэһэн газарта һайн ургаса гарадаг байһаниинь бултанда мэдээжэ. Тиимэһээ энэ звеногой гэшүүд наг шэбхэ бэлэдхэхэ, тэрэниие поли дээрэ гаргаха асуудалда гол анхаралаа хандуулдаг. Нэгэ жэл соо хартаабхын бүхы талмай—80—90 гектар газар үтэгжүүлхэнь бэрхэшэг хэрэг даа. Ушар тиимэһээ хартаабхын бүхы поли 10—15 гектараар участогууд болгожо хубаагдаад, жэл бүри һэлгэсүүлэгдэн үтэгжүүлэгдэдэг. Үнгэрһэн үбэл 10 гектар газарта 80 тонно наг шэбхэ гаргагдаһан байгаа. Мүнөө тэрэнэй гектар бүриһөө 258 центнер хартаабха хуряагдаа бшуу.

Хабартаа хартаабхын газарай элдүүрилэгдэжэ байхада, гектар бүридэнь 5 центнер суперфосфат, аммиачна селитрэ тараагдаһан юм. Мүн бүхы талмайнь уһалагдаһан байха. Энэ звеногойхид хартаабхын газар һайн шанартайгаар, гүнзэгыгөөр хахалхын тула оролдодог. Хартаабхын бүхы поли 25 сантиметрһээ бага бэшэ гүнзэгытэйгөөр хахалагдадаг.

— Газарай һайнаар хахалагдахатай адли хартаабхаяа тарижа эхилээд, богонихон болзор соо дүүргээ һэмди,—гэжэ нүхэр Мильгунова хөөрэнэ.

Звеногой гэшүүд хартаабхын ургасын хойноһоо һайнаар харууһалдаг. Хартаабхын эшын газар дээрэ гарахаһаа урда, газар дээрэ бултайжа байха үедэнь бүхы тарилгаяа таба дахин борнойлжо, 15 сантиметр гүнзэгыгөөр зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэгдэһэн байха. Удаань хартаабхын һөөг обоолоогдоһон, мүн зарим участогуудтань хоёр дахин обоологдоһон байха юм. Энэ бүхы ажалай оньһожоруулагдаагүйһөө боложо, звеногойхид бултыень гараар элдүүрилгэ хэһэн байна.

Нүхэр Мильгуновагай звеногой 10 гэшүүд бултадаа эбтэйгээр, нэгэн һаналтайгаар ажалдаа хандадаг. Үбэлдөө хэдышье хүйтэн байгаа һаань, звеногойхид бултадаа наг шэбхэ бэлэдхэхэ, полидо зөөхэеэ гарадаг. Звеногой трактористнар Сергей, Павел Мильгуновтан ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, газараа хаһа сагтань элдүүрилдэг. Арба гаран жэл соо Софья Эрдынеева энэ звенодо таһалгаряагүй хүдэлнэ. Нүхэр Мильгуновагай басаган Галя эжынгээ звенодо гурбадахи жэлээ хүдэлжэ, хартаабха ургуулха дүршэлтэй болоо. Мүн Н. Пахомова, Н. Спиридонова гэгшэд һайнаар хүдэлнэ.

Мүнөө жэлэй хартаабхын ургаса хуряалга дүүрэбэ. Нүхэр Мильгуновагай звеногой гэшүүд түүхэтэ долоон жэлэй зургаадахи жэлэй тарилгада бэлэдхэжэ эхилбэ.

В. Орлов.
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хориин үйлэдбэриин Хэжэнгын совхозой түрүү механизатор Цырен Дамбаев хуряалгаа дүүргээд, комбайнаа шалгажа байна.

Минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэе

..н ажал ашаг үрэ ехэтэй- ..илхэ, орооһо тарянай ур- ..шэлүүлхэ хэрэгтэ мине- .. органическа үтэгжүүлгэ ..хэрэглэхэ ябадал тон ехэ уд-

..даа манай республикын кол- ..он совхозуудай хүтэлбэри- ..минеральна үтэгжүүлгэ хэ- .. асуудалда анхарал багаар ..һэн. Мүн туршалгын эм- ..аануудташье тиимэ байгаа. .. эртын паар ургамалнуудта .. тэжээлэй зүйлөөр, шиигээр ..йдаг, тиимэһээ паар дээрэ- ..эниисын һайн ургаса абта- .. тоологдодог һэн. Мүн сэ- ..рта минеральна үтэгжүүлгэ ..ые оролдодог байгаа.

..орооһото ургамалнуудта ми- .. үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ ..аар республика доторнай за- ..үү гаргагдаһан байгаа гэжэ ..жэлнүүдэй туршалгын хү- .. гэршэлнэ. Ямар алдуу- ..шэб?

..хеэр, ургамалнуудта хэ- ..тэжээлэй зүйлнүүдые бэлдэ- .. сэн ехэтэй минеральна ..гэ хэрэглэхын тула хаба- ..ын паар хахалагдана.

..хёор, юрэнхыдөө шииг .. муу хүрьһэтэй газарта ..гэ нэмэхэдэшье ургасын ..дээшэлхэнь бэрхэтэй. Энээ- ..най станцида хэгдэһэн ..нууд гэршэлнэ. Үтэгжүүл- ..эгүй паарай гектар бүри- ..һан жэл соо (1952—1955 .. дунда зэргээр 9,2 цент- .. болон фосфор хэжэ, хоёр ..ахалагдаһан паарай гектар- .. центнер ургаса абтаһан .. Гектарай 5 центнер мине- ..үтэгжүүлгэ хэһэнэй ашаар .. оройдоол 3 центнерээр .. Тиимэһээ энэ үтэгжүүлгэ ..үнэ сэн харюулжа шадаа- .. центнер үтэгжүүлгэ 27,5 .. сэнтэй. Тэрэниие зөөхэ, .., паарта оруулхын тула ..гаргаша хэгдэһэн байха. ..һан 3 центнер таряамнай ..25,5 түхэриг болоно бшуу. ..ахяар, намарай паарай .. динамикые һайнаар шэн- ..хэгүйдэ, хабарай эртын ..ииг ехээр суглуулдаг гэжэ ..от байгаа.

..манай республика дотор ..ээр хура бороо багаар оро- ..нһээ паар хадаа ургамал- .. шиигээр гүйсэд хангажа ..гүй, мүн шэниисын ургаса .. хура бороогой ороһонһоо ..аг. Энээн тухай нүхэд ..рам. О. П. Ястребова гэг- ..манай туршалгын станцида) .. туршада ургуулһан шэ- .. ургаса гэршэлнэ. .. оной майн хахадта эртын

паарай 50 сантиметр гүнзэгыдэнь 7,5 процент, намарай паарай—7,1 процент шиигтэй байгаа. 1962 оной энэ үедэ эртын паар 8,8, намарай паар 8,4 процент шиигтэй байһан. Иихэдээ хабарай эртын паарта оройдоол 0,4 процент шииг ехэ байһан болоно. Зунай эхеэр хура бороо багаар ороһон жэлнүүдтэ эртын паарта шииг тон бага байдаг.

1962 ондо намарай паарай гектарһаа 10,2 центнер, хабарай эртын паарһаа 20,9 центнер шэниисын ургаса абтаа. Тэрэ жэлдэ шэниисын ургажа байха үедэнь һайн шиигтэй байгаа. Май—август һарануудта 233 мм шииг ороо. Теэд тиимэ һайн шиигтэй жэлдэ намарай паарта таригдаһан шэниисэ хабарайхиһаа хоёр дахин бага ургаса үгөө юм. Энээн дээрэһээ хүрьһэн соохи шииг ургаса дээшэлүүлгэдэ нүлөөтэй гү гэһэн асуудал гарана. Тэрээндэ 1963 оной туршалгын дүн харюу үгэхэ.

Хабарай паар соо азот ехэшэг байдаг. Тиимэһээ 1962 оной намарай паарта азотно үтэгжүүлгэ (аммиачна селитрэ) хээд туршаабди. Үнгэрһэн жэлэй август—октябрь һарануудта хура бороо багаар ороо һэн. Байгша ондо июниин 20 болотор мүн лэ хура бороо багатай байгаа. Шэниисэ апрелиин 29-дэ таригдаа. Хабарай, үтэгжүүлэгдэһэн намарай паарта таригдаһан шэниисын ургасын хүгжэлтэнь адли байгаа. Тиихэдээ үтэгжүүлэгдээгүй намарай паар болон хабар хахалагдажа таригдаһан газарай ургасаһаа холо дээшээ, хара хүхэ үнгэтэй байһан. Тиигэжэ паарай гектар бүриһөө 14,07 центнер, үтэгжүүлэгдэһэн намарай паарай—15,09, үтэгжүүлэгдээгүй намарай—7,2, хабар хахалагдаһан аад, үтэгжүүлэгдээгүй газарай гектарһаа — 6,8 центнер шэниисын ургаса хуряагдаа. Шэниисын таригдаһан газарта азотно үтэгжүүлгэ хээ һаа һайн гэжэ дээрэ харуулагдаһан жэшээ гэршэлнэ.

Азотно үтэгжүүлгэ ургаса ехээр дээшэлүүлдэг. 1 центнер азотно үтэгжүүлгэ шэниисын ургасые 4 центнерээр дээшэлүүлжэ шадаха байна. Үгышье һаа, 7,6 түхэригэй (үтэгжүүлгын сэн) гаргаша хэхэдэ, 24 түхэригэй олзо оруулха болоно бшуу.

Минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаал һаа, баян ургаса абтаха. Тэрэниие паар дээгүүр миил тараажархёо һаа, ургаса огто нэмэхэгүй. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые намарай паарта, хабартаа газар хахалхатай хамта тараабал, эгээл һайн үрэ дүн туйлагдаха.

В. Бохиев,
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин таряан ажалай таһагые даагша.

..оомоёо ёһоор суглуулнагүй

..жо Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз (Зэдын управлени) гуша ..нган толгой адууһа малтай, нилээд томохон артель гээшэ. .. тус ажахыда нилээд ехэ хэмжээнэй үбһэ, һолоомон хэрэг- ... Гэбэшье эндэхид һолоомо, мэхиинээ тарянайнгаа поли ..дууһан, заашье гээлтэгүйгөөр суглуулжа абахын тулада һа- ..агүй.

..колхозой зарим полинуудай таряан дээгүүр сабшагдаһан ... Нэгэдэхи отделениин таряан ажалай 2-дохи бригадынхид .. тон ехэ гээлтэтэйгээр мүнөө суглуулжа байна. Колхозой ..дархи 50—60 гектарта полиин һолоомо хуряахадаа адаг ..ыень газар дээрэнь үлөөжэрхёо.

П. Халтанов.

Түрэл орон доторнай

МАРИИНСКЭ СИСТЕМЫН ҺҮҮЛШЫН ҮДЭРНҮҮД

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС-ай корр.) Хуушан Мариинскын үе сагынь үнгэрөө. 150 жэлэй туршада Волго Нева хоёр мүрэнүүдые холбожо байна. Мүнөө Ленинградай портдо ашагдажа байһан 500—700 тонно ашаа шэрэхэ шадалтай багахан теплоходууд һүүлшынхеэ хуушан замаар ябахань.

1964 ондо шэнэ Волго-Балтиин уһан зам ашаглалгада түрүүшынхеэ орохо юм. Хуушан Мариинскын 39 модон шлюзүүдэй орондо 7 түмэр-бетонно шлюзүүд байха. Эдэнь 5 мянган шахуу тонно ашаа шэрэхэ шадалтай суднануудые, томо томо пассажирска пароходуудые, мантан томо буксирнуудые табижа шадаха аргатай. Эдэнэр Ленинградһаа Москва, Астрахань, Ростов-на-Дону шэглэхэ юм. Ленинград Череповец хоёрой хоорондохи зай 3 дахин түргөөр гаталагдаха, тиихэдэ ашаа шэрэлгын өөрынь үнэ 5 дахин хүнгэрхэ.

Ленинградай порт үргэдхэн шэнэлэгдэжэ байна. Василеостровско, Невскэ, Выборгскэ гэжэ портын 3 шэнэ районууд баригдажа байна. Невагай зүүн эрьедэ пассажирнуудай шэнэ вокзал баригдаха, пароходой флот шэнэлэгдэхээр хараалагдана.

БРАТСКА ГЭС ХҮСЭЕЭ НЭМЭНЭ

БРАТСК. (ТАСС-ай корр.). Братска ГЭС-эй 13-дахи, 14-дэхи агрегадууд нэгэ доро мүнөөдэр промышленна ашаглалгада үгтэбэ. Тиигэжэ гидроэлектростанциин хүсэн 450 мянган киловаттаар нэмээгдээ.

Ноябриин 7-до 15-дахи агрегадаа хүдэлгүүлжэ эхилхэбди гэһэн уялга барилгашад ба монтажнигууд абаба.

Архангельск городтохи саарһанай шэнэ фабрика ашаглалгада орожо, Эхэ орондоо түрүүшын мянган тонно саарһа үгэбэ. Зураг дээрэ: шэнэ фабрикын бэлэн продукциин цех.

ТАСС-ай фотохронико.

Гагарин Терешкова хоёрой дэлхэй түбеэр аяншалга

МОСКВА, октябриин 9. (ТАСС-ай корр. Н. Железнов). Космонавт Юрий Гагарин Валентина Терешкова хоёрой газар дайдаар аяншалгын түрүүшын орон — Куба болоно. Анха түрүүшын космонавт мүнөөдэр «ИЛ-18» самолёдоор Куба ниидэбэ. Тэндэ өөрынгөө одото замбуулинай дүү басагантаяа уулзаха юм. Тэндэһээ манай космонавтнууд Мексикэ ошожо, октябриин 12-то нээгдэхэ Уласхоорондын Авиационно Федерациин (ФАИ) 56-дахи генеральна конференцидэ хабаадалсаха байна. Мүн энэ конференцидэ хабаадалсахаар Совет авиационно спортын делегаци мэдээжэ лётчик Владимир Коккинаки түрүүтэйгээр мордобо. Совет космонавтнуудай Мексикэ ошохо болоһониинь хадаа тэндэ болохоёо байһан конференциин амжалтатай үнгэргэгдэхэ байһанай һайн тэмдэг мүн гэжэ ФАИ-гай хүтэлбэрилэгшэд сэгнэнэ гээд В. Коккинаки ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсээ һэн. Энэ конференци дээрэ эмхидхэлэй хэдэн асуудалнуудые шиидхэбэрилхэ байнабди. Тэрэнһээ гадна табадахи океан — космосой совет рекордсменүүдэй шагналые бидэндэ гардуулан үгэхэ байна. Уласхоорондын Авиационно Федерациин манайда мэдээсэһэнэй ёһоор анха түрүүн бии болгогдоһон «Космосдохи илалтануудай түлөө» гэһэн медаляар совет космонавтнууд А. Николаев П. Попович хоёр шагнагданхай. «Де Ла Во-гой нэрэмжэтэ» медаляар дэлхэйн рекордсменүүд А. Николаев, В. Ильюшин, Г. Мосолов, Н. Остапенко гэгшэд 1962 ондо шагнагдаһан юм.

Юрий Гагарин Валентина һамгантаяа мордобо. Ябахаһаань хэдэн минутын урда тэдэ космонавтые мордохуулхаар аэродром дээрэ ерэһэн СССР-тэ байдаг Кубын элшэн сайд Оливарес Санчес, Карлос, СССР-тэ байдаг Мексикын элшэн сайд Габриэл Лусио гэгшэдэй хоорондо хөөрэлдөөн болобо.

— Манай кинорепортажай хаан Карментэй минии урилдахамни бэрхэтэй бэзэ даа,—гэжэ Санчестэ хандан өөрынгөө абажа ябаһан киноаппарадаа заажа Гагарин хөөрэнэ,—гэбэшье Куба болон Мексикэ тухай һайн кинорассказ өөрынгөө нүхэдтэ асарха байхаб гэжэ найданаб. Би Кубада ошоогүй хоёр жэлһээ үлүү болобоб. Мүнөө дахин энэ гайхамшагта ольтирогые үзэхэеэ яаража байнаб.

Ю. Гагарин В. Терешкова хоёр Мексикэдэ 5 үдэр айлшалха юм. Һүүлээрнь тэрэ хоёр газар дайдынгаа аяншалгые үргэлжэлүүлэн, Берлин орожо, ГДР-эй правительствын уряалаар космонавтнууд октябриин 17-до Германиин ажалшадта айлшалхань.

Партийна организацинуудай тоосоото hунгуулиин суглаанууд

Партийна эхин организацинуудта тоосоото hунгалтын суглаанууд үнгэргэгдэжэ эхилээ. Хэдэ миллион коммунистнууд КПСС-эй Программа болон Уставые, XXII съездын, мүн партиин ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгээр өөhэдынгөө хүдэлмэриие хянамжа ехэтэйгээр зүбшэн хэлсэнэ. Тэдэнэр хүдэлмэриингөө дүй дуршалые согсолон, бии байhан дутагдалнуудаа элирүүлэн шүүмжэлнэ. тэдэ дутагдалнуудые усадхаха зам хараална, саашанхи хүдэлмэриингөө зорилгонуудые тодорхойлно.

Тоосоото hунгалтын суглаанууд партимнай ажабайдалай тон шухала удха шанартай событи болоно. Мүнөө предприятинуудта, колхоз, совхозуудта, эмхи зургаанууд болон hуралсалай газарнуудта 300 мянгаhаа дээшэ партийна эхин организацинууд, 450 мянгаhаа дээшэ цеховой, бригадна партийна группанууд хүдэлмэрилнэ гээшэ. Тэдэнээр дамжуулан, манай парти олониитые хүтэлбэрилнэ, өөрынгөө политика болон шиидхэбэринүүдые бэелүүлнэ.

Манай парти, тэрэнэй Центральна Комитет ажахын болон политическэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ, мүн ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эхин организацинуудайнгаа үүргые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулна. Энэ хэрэгтэнь тоосоото hунгалтын суглаанууд туhаламжа хүргэхэ ёhотой. Эдэ суглаанууд ямараар үнгэргэгдэхэб, коммунистнууд өөhэдынгөө хүдэлмэриин бодото байдалhаа ямар ажаглалта хэхэб, өөhэдынгөө урда ямар зорилгонуудые табихаб, ямар хүнүүдые бюро, комитедтээ, мүн секретаряар hунгахаб — эдэ бүгэдэhөө партийна организацинуудай, предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, эмхи зургаануудай коллективүүдэй саашанхи ажал ябуулга ехээр дулдыдаха байна бшуу.

Өөhэдынгөө партбюро, комитедүүд, секретарьнуудта, партиин гэшүүн бухэндэ, ажахыгаа хүтэлбэрилгэдэ коммунистнуудай эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг болоhонинь зарим партийна организацинуудай hаяхан үнгэргэгдэhэн суглаанууд харуулба. Энэ хадаа партийна ажабайдалай талаар Ленинэй заахан заабариие hэргээн хүгжөөлгөөр партиин, мүн Центральна Комитедэй хэhэн тон ехэ ажал, коммунистнуудай идейнэ хэмжээнэй улам дээшэлhэнэй үрэ дүн болоно. Оронойнгоо экономико болон культурые хүгжөөлгын ехэ амжалтануудаар, өөhэдынгөө коллективүүдэй туйлалтануудаар баясан, тэдэнэр партиингаа программын, манай агуу ехэ түсэбүүдээр саашадаа хэгдэхэ тон ехэ ажал хэрэгүүдтэ зорижоно. Партиин гэшүүд өөhэдынгөө туйлаhан амжалтануудаар баясаха зуураа, тоосоото hунгалтын суглаанууд дээрэ хүдэлмэридөө байhан дутагдалнуудые эрид шангаар шүүмжэлнэ, үйлэдбэриингөө арга боломжонуудые элирхэйлэн харуулна, ажал хэрэгтээ албан хойрогоор хандаха, hанаа амар ябаха хэрэгтэ эбсэшэгүй большевик ёhоор хандана. Москва, Ленинград, Ураалай, Донбассай, оронои бусад городууд болон районуудай промышленнэ предприяти, барилгануудай партийна организацинуудта тоосоото hунгалтын иимэ суглаанууд болоhон байна. Партийна бюрогой гү, али парткомой тоосоото элидхэлэй ямар шэглэлтэйгээр хэгдэhэн, тэрэнэй удха шанар дээрэhээ суглаанай ямар амжалтатайгаар үнгэрдэг, зүбшэгдэhэн асуудалда коммунистнуудай эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, шүүмжэлэл ехэтэй байхань мэдээжэ. Халирхайгаар, өөрыгөө шүүмжэлгэ багатайгаар хэгдэhэн тоосоото элидхэл бултанай hанамжые элирүүлдэггүй гээшэ.

Мүнөө жэлдэ үнгэргэгдэжэ байhан тоосоото hунгуулиин суглаанууд дээрэ коммунистнууд ажал ябуулгадаа тобшолол хэхэ хэрэгтэ тиимээр хандаха ушарые эрид шууд буруушаана. Газова аппаратурануудые гаргадаг заводой партийна организациин тоосоото hунгалтын суглаан дээрэ эгээл иимэ ушарай болоhон тухай «Львовская правда» газетэ мэдээсэhэн байна. Энэ предприяти Львов городой түрүүшүүлэй нэгэн юм, ажал хэрэгэйнь амжалта арсашагүй hайн. Теэд тэрэ амжалтаараа партбюрогойнь секретарь Г. И. Луговой, мүн бусад хүтэлбэрилэгшэд тархяа эрьежэ болоо хаш. Партбюрогой тоосоото элидхэл соо заводой хүдэлмэриин дутагдалнууд, үйлэдбэриин арга боломжонууд тухай тон халирхайгаар, оройдоо хэдэхэн үгөөр хэлэгдэhэн байха юм. Түрүүлэн үгэ хэлэгшэд баhал иимэрхүүгээр хэлэжэ захалаа. Коммунис ажалай бригадые даагша И. М. Кукоба трибунада гаража, яаралгүйхэн партбюрогой хүдэлмэриин дутагдалнууд, предприятиингаа үйлэдбэриин арга боломжонууд тухай хэлэжэ захалба. Хэнииьеб даа тэндэhээ «өөрынгөө бригада тухай хэлээ hаатнай дээрэ» гээд хашхарба.

— Та намда hаалта бү хэгты, — гээд нүхэр Кукоба харюусаба. — Манай бригадын ямараар ажалладагые булта мэдэхэ. Бидэнэр үшөө hайнаар ажаллажа шадахабди. Мүнөөдэр үйлэдбэриингөө арга боломжонууд тухай, бүри ехэ амжалта туйлаха хэрэгтэмнай hаад хэдэг түсэблэлгын хүдэлмэриин дутагдалнууд тухай хэлсээ hаамнай дээрэ байгаа.

Энэ нүхэрэй hүүлээр үгэ хэлэгшэд шүүмжэлэлтэйгээр шухала асуудалнууд тухай хэлэжэ эхилээ. Бусад коммунистнууд предприятиингаа жэгдэ бэшээр хүдэлдэг, тэрэниие усадхаха арга замууд тухай тогтоhон байна.

Үйлэдбэри, техническэ дэбжэлтэ тухай, арад зоной мүнгэнэй түхэриг бүхэниие зүбөөр, гамтайгаар гаргашалха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин шанарые hайжаруулха, үнэ сэнгыень хямдаруулха тухай гол шухала асуудалнуудта нэн түрүүн коммунистнуудай hанаагаа табидаг байhаниие суглаан харуулха ёhотой. Химическэ промышленностиин предприяти болон барилгануудай парторганизацинуудай тоосоото hунгалтын суглаанууд эрилтэ, шүүмжэлэлэй талаар онсо шалгарха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, партимнай энэ промышленностиие түргөөр хүгжөөхэ асуудалые гол зорилгонуудай нэгэн гэжэ тоолоно.

Колхоз, совхозуудай коммунистнууд хүдөө ажахые хүгжөөлгын гол асуудалнуудта, хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр дүүргэхэ зорилгонуудта гол анхаралаа хандуулна. Тэдэнэр бага гаргашатайгаар ороохо таряа, мяха, hү, бусад продуктнуудые ехээр абахын тула жэл соо хэhэн ажалайнгаа дүн тоосоото hунгалтын суглаан дээрэ тодорхой наринаар хаража, ажахыгаа ехэ олзо доходтой болгохо арга зам хараалха болоно. Коммунистнууд болон комсомолшуудай хүсэн ямараар хубаарилагданхайб, шиидхэхы участогуудта тэдэнэр табигданхай гү, наукын туйлалта ба ажалай түрүү дүй дуршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхын тула юун хэгдэнэб, саашадаа юу хэхэ хэрэгтэйб? Ажал хэрэг hайн мэдэхэ, хүдэлмэридөө дуратай хүнүүдээр ажахыгаа ямар участогуудые хангаха хэрэгтэйб? Эдэ бүхы асуудалнууд хүдөөгэй коммунистнуудай гол анхаралда байха ёhотой.

Ажахые партийна талаар хүтэлбэрилгые hайжаруулха зорилгонуудтай хамта тоосоото hунгалтын суглаанууд дээрэ партийна, гүрэнэй болон ниитын хиналта шалгалтые шангадхаха асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ. Предприятинуудай захиргаанай аппаратай ажал ябуулгые шалгаха эрхэ бэелүүлхэ талаар комиссинуудай хүдэлмэриие хаража, тиимэ эрхэтэй ямар комиссинуудые hунгаха тухай асуудал хаража үзэхэ тон шухала. Партийно-гүрэнэй хиналтын комитедүүдтэ туhалха группануудай хүдэлмэриие харалсаха гээшэ баhал шухала байна.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум коммунизм байгуулагшын үзэл суртал баримталан, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партийна эхин организацинуудай үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулhан гээшэ. Идеологическа хүдэлмэриин асуудалнуудые коммунистнуудай гүнзэгыгөөр, эрилтэ ехэтэйгээр зүбшэн хэлсэдэг байhаниие тоосоото hунгуулиин суглаанууд харуулна. ЦК-гай Пленумэй табиhан зорилгонуудые бэелүүлгээр юун хэгдээб, бүхы коллективээ идейнэ хүмүүжүүлгын нүлөөдэ абахын тула саашадаа юу хэхэ талаар хүдэлмэреэ тодорхойлно. Соёл сурталай хүдэлмэриие нүлөө ехэтэй, үргэн далайсатай болгохын тула тэрээндэ бүхы коммунистнуудые, профсоюзна, комсомольско организацинуудые хабаадуулан, хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин бүхы арга дүрые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Бүхы партийна организацинуудай тоосоото hунгалтын суглаанууд иимэ шанга эрилтэтэйгээр үнгэргэгдэхэ болоно.

Тоосоото hунгалтын суглаанууд дээрэ бюро болон парткомуудай составые үе үе болоод шэнэдхэн hэльбэхэ, хүтэлбэрилгые залгамжалан ударидаха ёhо гурим сахиха тухай КПСС-эй Программа болон Уставай эрилтэ бэелүүлэгдэнэ гээшэ. hунгалтын зүбөөр үнгэргэгдэхын тула кандидатура бүхэниие сүлөөтэй hайнаар зүбшэн хэлсэжэ, hунгалтын гуримые наринаар сахиха тон шухала.

КПСС-эй Устав соо заагдаhанай ёhоор, партийна эхин организациин бюро болон парткомуудай составай хахадынь шэнээр hунгагдаха, партийна эхин организациин секретарьнууд удаа дараалан хоёрhоо дээшэ hунгагдаха эрхэгүй. Гэбэшье зарим газарта Уставай энэ эрилтые дүүргэдэггүй байна. Жэшээнь, Целиннэ хизаарта парторганизацинуудай арбаад секретарьнууд гурбадахяа hунгагдаhан, зарим нэгэниинь бүри 5—6-дахяа таhалгаряагүйгөөр hунгагданхай. Энэ ушарта огто таарахагүй энэ ябадалые яахадаа обёороогүйб, заhаха хэмжээ юундэ абаагүйб гэжэ Казахстанай компартиин [...] партийна органуудай та[...] асуухаар болоно.

Тоосоото hунгалтын су[...] нуудай үрэ дүнгүүд пар[...] эхин организацинуудай са[...] хи хүдэлмэри дээрэ хара[...] ёhотой. Райком, горкомууд[...] дөө ажахын үйлэдбэриин [...] ленинүүдэй парткомууд, про[...] ленна үйлэдбэриин партко[...] обкомууд болон союзна ре[...] ликануудай компартинуудай[...] нуудай зүгhөө партийна эхи[...] ганизацинуудта ехээр туhал[...] хүргэгдэхэ бүри үрэ[...] гынь түргөөр харагдаха [...] Шэнээр hунгагдаhан пар[...] бюро, комитедүүд, секре[...] нууд болон партгруппорга[...] анхарал хандуулха гээшэ [...] нэй түрүүшын уялга мүн.

(«Правдын» 1963 о[...] октябриин 9-нэй түрүү бэш[...])

Агуухэ Октябриин хүндэлэлдэ

137 тоннын орондо 148

Агуухэ Октябриин хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаhан «Электромашина» заводой шудхалгын цехэйхид сентябрь соо амжалта туйлаба. Түсэбөөр хараалагдаhан 137 тонно шудхалаа үгэхын орондо тус цехэйхид 148 тонно шудхаhан байна.

Цехэй бригада, халаанай хоорондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Анатолий Яковлевай даадаг бригада сентябрь hарын дүнгөөр түрүүлжэ гараа. Машина бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ шудхалаа хэдэг хүдэлмэришэд Михаил Степанов, Сергей Кожин, Алексей Школьников, Евгений Журавлев, цехэй хүдэлмэришэд Любовь Степанова, Намжилма Сангадиева болон бусад даабаряа хододо үлүүлэн дүүргэнэ.

Тус цехэй коллектив туйлаhан амжалтаяа арьбадхан, бүри hайн үрэ дүн туйлаха байhанаа мэдүүлнэ. Октябриин хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлхэ гэжэ оролдон, октябрь соо 150 тонно шудхалаа үгэхэ гэhэн уялга абаба. Энэ уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэжэ тэдэнэр шармайн оролдоно.

В. Грядунов.

АКТЮБИНСКА ОБЛ[...] **Алгинска үйлэдбэриин [...] ленинн «Красный колос[...] хоз гүрэндэ таряа худ[...] долоон жэлэйнгээ түсэб[...] зорhоонь хоёр жэлээр [...] дүүргээ. Энэ колхозой к[...] нер Виктор Корецкий 7[...] тар талмайн таряа хада[...] гаяа дүүргээ. Зураг дээр[...] байнер Виктор Корецки[...]**

ТАСС-ай фотохро[...]

Ажалай бэлэгүүд

Түсэбhөө гадуур руда абаха социалис уялгаяа Липецкэ горнягууд болзорhоонь урид дүүргэбэ. Тиигэжэ Липецкын доменно пеэшэнүүдтэ хараалагдаhанhаа үлүү 16500 тонно үйлэдбэрилэгдэхэ металлургическа зүйл үгтөө.

**

Ивано-Франковско областиин нефтянигууд үшөө нэгэ хүсэ ехэтэ скважина ашаглалгада оруулба. Үрэмдэлгын мастер М. Е. Сусяк гэдэгэй бригада гүнзэгыдэ 2990 метр газар hайнаар малтаба.

Жэлэй эхинhээ Долинско үрэмдэлгын конторо 15 нефтиин скважинануудые ашаглалгада үгөө.

**

Раздолиин горнохимическэ комбинат (Львовой совнархоз) түсэбhөө гадуур гаргаhан серэ хэрэглэн, хэдэн зуу мянгаад тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргаба. Серэ хайлуулгын заводой автоклавщик коммунист Иван Кобаль хүдөө ажахыда түсэбhөө гадуур продукци үгэхэ гэhэн hайн hайхан үүсхэл гаргаба. hайндэрэй вахтада жагсан, нормоёо халаан бүридэ 2—4 дахин дүүргэнэ.

**

Белоярска атомна электростанциин түрүүшын ээлжээн ашаглалгада орожо эхилээ. Станци барилгын саашанхи хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Ураалай руднигуудта, заводуудта, барилгануудта амгалан ёhоор хэрэглэхэ атомай хүсэн hаяар тараханъ.

Түргөөр, хямдаар

Хоёр-гурбан жэлэй саада тээ Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» гэжэ томодхогдоhон колхоз ниитынгээ малда тон тулюур байратай, шэнэ типовой барилга хэдэггүй байhан. Тиихэдэ колхозой ноёд өөhэдын хүсөөр капитальна барилга хэхэ хүн үгы, хүлhэлхэ гэхэдэ зөөри бага гэhэн шалтаг барияад, энэ дутагдалаа сагааруулхые hэдэдэг байгаа.

hүүлэй хоёр жэл соо тус колхоздо бүтээгдэhэн, бүтээгдэжэ байhан барилгые хараад үзэхэдэ, урдань дурдагдадаг шалтаг үнэндөө тон буруу, колхозой тэрэ үеын хүтэлбэрилэгшэдэй өөhэдынь hула мууе гэршэлhэн лэ баримта байшоо. Мүнөө «Восточные Саяны» колхоздо имагтал шэнэ барилгада 60 гаран колхозшигууд хүдэлнэ. Тэдэнэрэй энэ жэлдэ гарhаа гаргажа бүтээhэн юумыень тоолохо болоо hаа: Хуурай Хобогой hүнэй фермэдэ 6-рядтай, Галбайда — 4-рядтай үнеэдэй байранууд, Таhархайда 10 мянган эмэ тахяагай байха птичник, хониной хэды хашаа бариигдаа. Гэхэ зуура энэ хэрэгтэ колхозой доторой хүсэ хайшан гээд эмхидхэhэн, барилгашадта ямар түлөөhэ, урмашуулга тогтооhон, барилгын ямар материалай хэрэглэгдэhэн тушаа хэлэхэ шухала.

Колхозой түрүүлэгшэ Б. Н. Нимаев, парткомой секретарь Б. Б. Будаев (hая болотор байhан), мүн бусад хүтэлбэрилэгшэд барилгын хүдэлмэридэ хүдөөhөө зониие хүлhэлхэгүй, харин өөhэдынгөө нахажаал болоhон урашуул, дархашуулда хандаха, тэдэнэртэ шэнэ барилга найдаха гэжэ шиидээд, эмхидхэлэй, ойлгууламжын горитой хүдэлмэри хэhэн байна. Үтэлөөбди, үбгэрөөбди гээд, гэр баараа эрьелдэжэ, дулаанай сагта жэжэ божо дарханай юумэ хээшье hаа хэдэг, үгышье hаа хамаагүй hууhан Галбай тосхоной арбаад үбгэд Намсарай Ошоровой ударидалга доро түрүүшынгээ зун абаhаар нэгэ типовой коровник, хойто жэлынь — 300 хүнэй hууха шэнэ клуб, 8 жэлэй hургуулиин байшан барижархиhан юм. Мүнөө тэдэнэр 200 үнеэнэй багтаамжатай коровник дууhуутай байна. Колхозой нэгэдэхи отделениин түб тосхон Таhархайн арбан үбгэд булта жара наhатан, хоёр залуубтар дархан хабшабаритай, галбайнхидhаа юугээрээ дутаха болообибди гээд, нёдондо жэлhээ мүн лэ эдэбхитэйгээр барилгада хамжанхай. Колхозой нүгөөдэ хоёр томо тосхон — Сагаан Нуур, Хуурай Хобогто урданай булгата дархашуул баhал бусад нүхэдтөө мүхөөгөө үгтэхэгүй гэжэ барилгын хүдэлмэридэ шадалаараа оролдодог болонхой.

Иигэжэ колхозой барилгашадай дилэнхинь дарханай ехэ дүй дуршэлтэй хүнүүд хүдэлжэ, шэнэ барилганууды түргөөр, нарин пягтаар, хямда сэгнэтэйгээр бүтээнэ.

Дээрэ дурсагдаhан шубуунай байрын барилгые жэшээ болгон абаад үзэе. Таhархайн отделенидэ колхозой бүхы таряае суглуулжа, тэндэ шубуун ажал эрхилхэ гэжэ энэ хабар колхозой хамтын суглаан тогтооhон байгаа. Теэд тэндэ hайн байра үгы hэн. Түргөөр тэрэниие бариха хэрэг гараад, тэндэхи 12 наhажаал дархашуулhаа бүридэhэн звено (даагшань А. Ц. Дагуев) өөhэдөө ойhоо модо бэлдэжэ гаргаад, октябриин 1 хүрэтэр птичник барижа дүүргэхэ уялга абаа hэн. Тиихэдэ колхозой правлени өөрынгөө талаhаа дархашуулай хүдэлмэриин түлбэри 3900 ажалта үдэрөөр сэгнээд, ажалта үдэр бүхэндэнь 20 мүнгэ нэмэжэ үгэхэ гэжэ шиидхэhэн байна.

Тус звеногой гэшүүд май hарада 1000 кубометр модо бэлэдхэжэ ойhоо таллуулаад, барилгынгаа газарта асаржа хюрөөдөөд, утаашаа 84 метр, үргэнииинь 14 метр хэмжүүртэй шубуунай типовой байра болзор соогоо, октябриин 1-дэ барижа түгэс дүүргэhэн. Тиихэдээ энэ барилгын бүхы хүдэлмэриие — нарин дарханай ажалhаа шулуу бетон хэхэ хүрэтэр — имагтал звеногойхид бүтээжэ гараа. Тиинhэн ушарhаа тус барилга тогтоогдомол гүрэнэй сэндэ орходоо хоёр дахин хямдаар бүтээгдээ. Гэхэhээ уламжалан, түргөөр, хямдаар бүтээгдэhэн бусадшье барилгануудые дурдабал, hайшаалтай зүйлнүүд олон. Тус колхозой газаань шахуу туф бии аад, урданиинь огто хэрэглэгдээгүй байhан юм. Шэнээр баригдаhан 6-рядтай үнеэдэй байрын хананууд тэрэ туфаар хэгдэhэн. Тэрэниие нютагай hургуулиин гурбадахи класуудай 90 үхибүүд зунай нэгэ hара соо бодхоожорхиhон магтаалтай.

Модон барилгануудай удаан саг соо үмхирхэгүйн тулада эндэхи дархашуул коровник, хониной хашаанье hаань хамаагүй, шэнэ барилга бүхэнэй ханануудые бетон фундамент дээрэ бодхооно. Энэнь тон hайшаалтай. Дороhоо шииг татахагүй, хуурай газарта табигдаhан модон удаан саг соо үмхирэнгүй байдагынь хүн бүридэ мэдээжэ ха юм.

«Восточные Саяны» колхозой бүхы үхэрэй гүүртэ, хониной отаранууд мүнөө шэнэ байрада үбэлжэхэеэ байна. Шэнэ түхэлэй коровнигуудта оньhон аргаар үнеэ hааха түхеэрэлгэнүүд хүдэлхэ. «Елочка» түхеэрэлгэhээ гадна, Түнхэндэ түрүүшын «карусель» Галбайн фермэдэ тодхогдобо. Энэ шэнэ, бүтээсэ ехэтэй аргые нютагай уран гарта, механизаторай мэргэжэлдэ ябууд hураhан Демний Цыренович Хамагаев өөрынгөөл уралан оролдолгоор бүтээгээ. «Каруселиин» түрүүшын туршалга hаядаа хэгдэхээр бэлдэгдэжэ байна.

Хамтын барилга хэхэ талаар колхозой правлениин, партийна организациин саашанхи зорилгонь — эмхидхэл hайтай, тогтонги болоhон барилгынгаа бригада, звенонуудые хойто жэлдэ соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай шэнэ барилгада табиха, байгша ондо Хуурай Хобог тосхондо бүтэжэ байhан 11 жэлэй hургуулиин түгэс болгохо, Таhархайн отделенидэ шэнэ клуб бариха түсэбтэй.

Гадна тараан ажалай бригаднуудта оньлжорулагдаhан зерноток, склад түүхэ бариха юм.

Ц. Дугаров.

ТАШКЕНТЫН ОБЛАСТЬ. **Зэд хайлуулдаг завод Алмалык городто баригдажа байна. Агуухэ Октябриин 46-дахи ойдо зорюулагдаhан ажалай вахтада жагсаад, заводойнгоо нэгэдэхи ээлжээнэй барилгые жэлэй эсэстэ дүүргэжэ тушааха уялга тус заводой барилгашад абанхай. Зураг дээрэ: заводой барилга.**

ТАСС-ай фотохронико.

Улаан тугта хүртэбэ

Байгша ондо Хурамхаанай совхозой (Баргажан) hаалишад hайн гэжэ сэгнүүлмээр хүдэлжэ байна. Тус ажахын hаалишад 9 hарынгаа даалгабариие 102 процент дүүргэhэн байха юм. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал, эндэ үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 150—180 литр hүн ехээр hаагдаба.

Совхозой түрүү hаалишад Очирма Лыгденова, Дулма Лыгденова, Антонида Цыдынова, Галина Зубкова тус тустаа үнеэн бүриhөө 1600—1700 литр hү hаанхайнууд.

Иигэжэ юhэ hарын дүнгөөр hү hаалгаар управлени соогоо эрхим дүн харуулhан тулада нь, Баргажанай хүдөөгэй партком, үйлэдбэриин управлени Хурамхаанай совхоздо дамжуулгын Улаан туг барюулба. Иимэ hайн сэгнэлтэдэ хүртэhэн Хурамхаанай hаалишад үшөө hайн амжалта туйлаха гэhэн эрмэлзэлтэйгээр хүдэлжэ байна.

В. Гармаев,
хүдөө бэшэгшэ.

КПСС-эй политика хүн түрэлтэндэ жаргалай зам заа[...]

Үнэн хэрэг илахал

Коммунис хүдэлөөн, КПСС-эй ажал ябуулга тушаа КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй хэhэн хардалга гүрдэлгые буруушааhан Совет правительствын Мэдүүлгэтэй би ехэ анхаралтайгаар танилсааб. Тиигээд тон зүб, тон гүнзэгы удхатай Мэдүүлгэ гэжэ тоолоном.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэд тэнэг муухайгаар аашалжа, хүн зоной хүсэл зоригто этигэдэггүй байhанаа харуулба. Хүн түрэлтэнэй хахадыень үгы хээд, ерээдүйн жаргалта байдал зохёохо гэhэн хараа бодолыень ямар хүн зүбшөөхэ гээшэб! Дэлхэйн хүн зон эб найрамдал, амгалан байдал тогтоог лэ, шадаал hаа шуhата дайгүйгөөр социализмын hаруул hайхан байдал ерэг лэ гэжэ эрмэлзэжэ байhыень тэдэнэр мэдэнэгүй гээшэ гү?

Юрэдөөл ажалша зон Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй хараа бодолые оройдоошье дэмжэхэгүй гэжэ би, юрын[...] ша хүн, сэхын хэлэх[...] наб.

Тиигээд манай агуу[...] орон, олон үндэhэ я[...] түрэл нютаг, манай [...] парти тушаа аманда б[...] гүйгөөр хэлэхэдээ я[...] шэб? Энэнь социализм[...] рүүшын харгы гарга[...] түрэлтэнэй урда арга[...] хүндэтэй болоhон сове[...] дые муушалhан ябада[...] но. Бидэ, совет хүнүү[...] нииень ябашье зүбш[...] байнабди.

Коммунис партиим[...] рэг — манай бүхы сове[...] дай хэрэг. Тиимэhээ ма[...] рэг үнэн сэхэ, харин [...] рэг илахал ха юм гэж[...] хүнүүд бата этигэ[...] Дэлхэйн коммунис хү[...] hөө, арад зоной хэрэ[...] hарагшадай юушье гэж[...] жэ байгаашье hаань, [...] хэрэг урагшаал ябажа[...] Совет ажалшадай а[...] түгэсөөр коммунизмда [...] дамжаггүй. Тиихын ту[...] дэнэр хүсэ шадалаа га[...] гүйбди.

П. Со[...]
Хэжэнгэ то[...] ажаhуугша, НП[...]

Иимэл харюу үгтэхэ ёhотой

Манай партиин Центральна Комитет, Советскэ правительство Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй худал хуурмаг үгэнүүдтэ, ажал ябуулгадань тон зүб харюу үгөө.

Хитадай Арадай Республикын экономикые hэргээн бодхооха, саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ совет арад аха дүү ёhоной ехэ туhаламжа үзүүлhэн байна. Бидэнэр, түмэр замшад, энээн тухай hайн мэдэнэбди. Эдэб машина техникэ, орёо нарин түхеэрэлгэнүүдые тээhэн хэдэн зуун вагонууд эшелон эшелоноороо Хитадай Республика тээшэ манай эндэхи харгыгаар дамжан ошодог hэн. Тэрэшэлэн энээнэй урда тээ, Хитадтахи граждан дайнай, национально-сүлөөрэлгын дайнай үедэшье хитад нүхэд гансаардаагүй. Советскэ Союзhаа туhаламжа абажал байhан байха.

Теэд эдэ бүгэдэн тухай Хитадай хүтэлбэрилэгшэд мүнөө мартаа гээшэ гү?

Хэрбээ тэдэнэр Советскэ Союзда эсэргүү ябуулгануудаа, манай партиие, бусад аха дүү партинуудые хардаха гүрдэхэ ябадалаа үргэлжэлүүлбэл, КПСС-эй, бүхы совет арадай зүгhөө шанга харюу абахабди гэжэ ойлгохо ёhотой гэжэ Советскэ правительство Хитадай хүтэлбэрилэгшэдтэ тон зүбөөр hануулна. Тиимэл байха ёhотой.

И. Труфанов,
Улаан-Үдын түмэр замай отделениин партийна организациин секретарь.

Хооhон номнолоороо хоро хүргэнэ

Би Эгэтын адагай малшан гээшэб. Удаан саг соо Хитадта байгааб. Дэлхэйн коммунис хүдэлөөнтэй Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэдэй ехэ арсалдаа гаргаад байхадань, өөрынгөө үгэ хэлэхэ зорилготойб.

Хитадай правительство ядерна туршалгануудые хорихо тухай договорто гараа табихаяа зэбүүрхэмэ муухайгаар арсаа. Энээнhээ байтагай Совет правительствые дайсан мэтээр хардана. Энэнь зоной үг заншалда оройдоо таарашагүй, совет хүнүүдэй, тэрэ тоодо миниишье, дура гутаана.

Хитад арад Японой империализмын боол доро удаан саг соо байгаа hэн, үлэсхэлэн зоболонгые, хариин дээрмэдэгшэдэй дарлалта доромжолгые hайса үзэhэн юм. Японтон Советскэ Союзда эсэргүү дай бэлдэжэ, Хитадай хилэ дээгүүр элдэб янзын бэхижэлтэ хэхэдээ, хитад зониие хара хүдэлмэридэ ябуулдаг бэлэй. hүүлэрнь сэрэгэй энэ нюусые газаашань гаргахагүйн тула тэдэниие хюдадаг hэн. Энээниие би нюдөөрөө хараа hэм. Иимэ боол байдалhаа хитад арадые абарhан Совет гүрэниие хардахадаа, Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй хаанаа hэшхэлтэй байhаниинь ойлгогдоногүй.

Энэ туhаламжаhаа гадна, ажахын, политическэ талаар хэды ехэ дэмжэлгэ манай орон Хитадта хүргөө юм!

Хитад арад а[...] дые мартаагүй [...] Гансал КПК-гай [...] hаа холодоhон [...] рилэгшэд лэ [...] аашална гэжэ [...] ойлгонобди. Теэ[...] hээнь ямар үр[...] хаб даа.

КПК-гай ху[...] лэгшэдэй юушье[...] байгаа hаань, [...] агуу ехэ арадуу[...] ёhоной харилса[...] дархагүй гэжэ [...] нэм.

Б. А[...]
Ярууны [...] адаг [...] ажа[...]

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1963 оной октябриин 11.

ургуулиин
жабайдал

Һурагшадай һонирхол ехэ

...ай ЦК-гай шиидхэбэ-...юр, дунда һургуулиин ...ассуудта шэнэ предмет ...твоведени заалга һур-... ажабайдалда, һурагша-...унис ёһоор хүмүүжүүл-...аа ехэ удха шанартай ...урагшад, багшанар, тү-...ээниие ехэтэ һайшаан ...Юуб гэхэдэ, обществове-...удалжа гарахадаа, һу-...КПСС-эй теори болон по-... манай орондо комму-...йгуулгын, дэлхэйн сү-...н хүдэлөөнэй гол шуха-...удалнуудтай танилсан, ...н хүгжэлтын хуули ...ые саашадаа үзэхэ дура-...ожо, совет патриотизмын, ...ционализмын үзэл бодо-...үүжэн болбосорно.

...тиимэ дээрэһээ энэ шэ-...едые һайнаар заалга ...ай харюусалгатай зо-...олоно. Манай республи-...н һургуулинуудай баг-...шэнэ предмедэй гол зо-...үнзэгыгөөр ойлгожо, һу-...I һуралсалые үрэ ехэ-...эмхидхэхын тула ехэ ... гаргана. Тиихэдээ об-...ждениин зарим асуудал-... промышленна болон хү-...ахын үйлэдбэритэй сэхэ ... тайлбарилдаг заншал-...нь ехэл һайшаалтай. ...нскын, Кабанскын, Тур-...II жэлэй һургуулинуудта ...оведени заадаг багшанар

К. Шемелина, Е. Сорокина, П. Андреева партийна, советскэ органуудай хүдэлмэрилэгшэдые хэшээлдээ урижа, ажахын, политическэ асуудалнуудаар хөөрүүлдэг байна.

Һурагшадые коммунизм байгуулгын тодорхой асуудалнуудтай танилсуулхын тула предприятиин ажал ябуулга тухай хөөрэлдөөн ехэ һонирхолтой. «Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулга» гэһэн темэ гарахаһаа урид Каменскын 11 жэлэй һургуулиин һурагшад цементын заводой коммунис ажалай бригадануудай ажал хэрэг, ажаһуудал болон һуралсалтайнь өөһэдөө ошожо танилсаад, хэшээлдээ энээн тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэһэн, темынгээ гол удха болон тобшололнуудые нюдөөрөө харaһан, үзэһэн тоо баримтануудаар баримталжа үгөө. Мүн Улаан-Үдын хүдэлмэришэн залуушуулай № 6 һургуулиин багша Р. Халбаева промышленна предприятиин ажал ябуулгые экономическа талаарнь шэнжэлэлгэдэ һуралсагшадаа хабаадуулдаг.

Иигэжэ ажабайдалтай нягта холбоотойгоор үнгэргэгдэһэн хэшээлнүүд һурагшадай эдэбхи үүсхэл бадараадаг, шэнэ предмедтэ тэдэнэй һонирхолые татадаг байһаниинь дамжаггүй. Тиимэһээ: «Шэнэ предмет үзэхэдэ һонирхолтой, туһатайшье байна. Юуб гэхэдэ, тиимэ хэшээлнүүдтэ бидэ ухаагаа гүйлгэн бодожо һуранабди, марксистско-ленинскэ һургаалай, мүнөө үе сагай оршон байдалай орёо асуудалнуудые зүбөөр ойлгоходомнай туһална» гэжэ һурагшадай хэлэхэнь тон зүб.

Шэнэ предмет заалгын түрүүшын зарим тэды дүнгүүд тушаа һанамжаяа хэлэхэ зуураа, дутуу дунданuудые алгад гарахын аргагүй. Марксистско-ленинскэ философиин, политическэ экономиин үндэһэ һуурииин олон орёо асуудалнуудаар һурагшад эли тодо ойлгосо абанагүй. Энэнь гол түлэб багшанарһаа дулдыдана. Тэдэнэр үзэһэн темээр гүнзэгы ойлгомжо һурагшадта үгэхын тула арга боломжоёо хүсэд дүүрэн ашагланагүй, илангаяа бусад предмедүүдээр. абаһан ойлгомжыень зүбөөр хэрэглэжэ шаданагүй. Заримдаа ямар нэгэн бодол болон тобшололнуудые халирхайгаар, ямаршье бодото баримтагүйгөөр хэлэхэ ушар үзэгдэнэ. Методикын талаар бусадшье дутагдалнууд ушарна. Тиимэһээ шэнэ предмет заалгые эрид һайжаруулхын тула арадай гэгээрэлэй, партийна, советскэ органуудай зүгһөө шэнэ предмедэй багшанарта саг үргэлжын туһаламжа хэрэгтэй. Нэн түрүүн дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн методическа семинарнуудые һайнаар үнгэргэдэг болохо. Харуулан ойлгуулха зүйлнүүдээр һургуулинуудые хүсэд дүүрэн хангаха, мүн партийна, советскэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд багшанартай, һурагшадтай ходо хөөрэлдэжэ, коммунизм байгуулгын тодорхой зорилгонуудай хэр зэргэ амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ байһан тухай мэдээсэжэ байхань баһал шухала гээшэ. Шэнэ предмет заадаг багшанарай хүдэлмэриин хойноһоо нарин хиналта, эрилтэ табигдахань ойлгосотой бэзэ даа.

Эндэ нэн түрүүн багшын урда ехэ эрилтэ табигдана. Һурагшадта обществоведениин талаар гүнзэгы ойлгосо үгэхын тула багша өөрөө теоретическэ талаараа һайн бэлэдхэлтэй байхаһаа гадна, мүн уласхоорондын, орон доторхи, нютагайнгаа ажабайдал болон ушар хэрэг тухай гүнзэгыгөөр мэдэхэ зэргэтэй.

Г. ИВАНОВА,
ИУУ-гай түүхын кабинедые даагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тоорын дунда һургуулиин һурагшад уран һайханай самодеятельностиин хэшээлдэ.
Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ҺУРГУУЛИҺАА — АЖАЛДА

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой уужам һаруул нэгэ цех соо элдэб зүйлнүүдые хэжэ, ажаллажа байһан һурагшадые харахадаа, абаһаар гайхажашье болохот. Ушарынь хэлэхэдэ, энэмнай ажал һуралсал хоёрые холбоһон шэглэлтэй һурагшадай ажалай юрын нэгэ үдэр ха юм. Һурагшад үдэр бүри эндэ ерэжэ ажалладаг бэшэ, харин тусхай графигай ёһоор, долоон хоногой хэдэн үдэрыень үйлэдбэри дээрэ ерэжэ, ажалай дүршэлтэй танилсадаг болонхой бшуу. Заводой дирекци, парткои, профсоюзна организацинууд залуу үетэнөө ажалай дүршэлтэй болгохын тула энэ жэлһээ тусхай цех эмхидхээ юм. Тус цехые урдань механическа цехтэ мастераар ажаллажа ябаһан А. М. Алексеев хүтэлбэрилнэ.

—Залуу үетэниие ажалай дүршэлтэй болгохын зорилгоор заводоймнай хүтэлбэрилэгшэд энэ харюусалгатай участок намда даалгажа үгэһэн байгаа. Мүнөө һурагшаднай слесарь, фрезеровщик, токариин мэргэжэлдэ һуража эхилэнхэй. Дунда һургуули дүүргэһэн болбосоролой аттестат абахатаяа хамта, эдэнэрнай слесарь, токарь гэһэн үнэмшэлгэ абаха байна,—гэжэ нүхэр Алексеев хөөрэнэ.

Һуралсалай шэнэ жэлһээ хойшо тус заводой энэ цехтэ городой хоёрдохи интернат һургуулиин, 27-дохи дунда һургуулиин 9—11-дэхи классай һурагшад үйлэдбэриин практика гаража эхилээ. Энээнһээ гадна, заводой электро-механическа цехтэ хэдэн арбаад һурагшад баһал үйлэдбэриин практика гаража байна. Эдэнэрнай һуралсалаа дүүргэжэ гарахадаа, промышленна предприятинуудта ажаллажа шадаха электромонтер гэһэн мэргэжэлтэй болохо юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэ үйлэдбэриин практика гараһан хоёрдохи интернат һургуулиин арба нэгэдэхи классай 29 һурагшад дүүргэһэн байгаа. Эдэнэр һургуули дүүргэжэ гарахадаа, бултадаа хоёрдохи разрядай слесарь, токарь гэһэн мэргэжэлтэй болоһон юм.

Мүнөө тус заводто эдэнэрэй юһэниинь слесарь, токарёор ажаллажа байнхай. Агуувхэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаһан эдэнэрэй дундаһаа Люба Тучкина, Маша Крюкова, Валя Мерникова, Анатолий Малин гэгшэд түрүүшын амжалта түйлажа, үетэн нүхэдөө баясуулжа эхилээ.

Т. Бадмаин.

Хүсэеэ ниилүүлэн...

...удые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ... дүүргэдэг үүргын шиидхэ-... шанартай байһаниинь мэ-...збэшье бидэ түрэлхид үхи-...үмүүжүүлхэ бүхы уялгаяа ...гша дээрэ тохожорхёод, ...ар һууха ёһогүйбди. Энээн ...анай түрэл партиин ЦК-...дэ болоһон Пленум тон зүб ...хэ гээшэ.

...гын дунда һургуулиин тү-... комитедэй гэшүүнээр хэ-...дэ хүдэлһэн тула би ажал ... хэды үгэ хэлэхэ хүсэл-...амтай суг совхозой түрүү ...ишэд, үнинэй багшанар-...нүүд үхибүүдые хүмүү-... хэшээл оролдолгоёо зо-... байдаг.

...ал-хүмүүжүүлгын хүдэл-...айжаруулха, бүтэдэ нии-...ралсалда бүхы үхибүү-...адуулха зорилгоёо һур-... амжалтатайгаар дүүргэлгэ-...ай түрэлхидэй комитет ту-...юм.

... манай һургуулида хоёрдо-... нэгэ класста һууха ушар ...ихой. Тоомоо таһарха ябаа-...сөөрөө. Энэ хадаа багша-...түрэлхидэй комитедэй гэ-...бага бэшэ оролдолгын аша ... байха.

...үедэ хэдэн һурагшад муу-...радаг, тоомоо ехээр таһар-...ю һэн. Ушар шалтагаа-... алирүүлхые бидэнэртэ, тү-... комитедэй гэшүүдтэ, ...аа бэлэй. Үхибүүдэй түрэл-... ажаһуудалтайнь танилсаха-...м хүнүүд үхибүүн тухай-...лаа багаар табидаг, гэрэйн-...ари дүүргэхэдэнь туһал-...азаагуур ямараар бэеэ аба-...аб гэжэ һонирходоггүй бай-...эһээ үхибүүд дура зоргоо-...һон байгаа. Энээн тухай ...эй ходо хөөрэлдэжэ, зүб-...ари үгэдэг болоо һэмди. ...шанаршье айлаар ябажа, ...лгын асуудалаар хөөрэл-...э юм. Энэ асуудал педсо-...шье олон дахин хэлсэгдэ-...а. Тэндэ гансахан багша-...э, мүн түрэлхид байлсаа. ...һон саг соогоо класс бүхэнэй түрэлхидэй суглаан боложо, үхибүүдые хүмүүжүүлгын али нэгэн асуудалаар багшанарай гү, али түрэлхидэй элидхэл зүбшэн хэлсэгдэдэг.

Иимэ хэмжээнүүдые абаһанай ашаар тохёолдоһон дутагдал түргөөр усадхагдажа шадагдаһан байна. Хамтынгаа—багшанар болон түрэлхидэй—хүсые ниилүүлэн хүдэлхэдэ аша үрэнь ехэ гэжэ бидэнэртэ бүришье ойлгосотой болоо һэн. Энэ һайн һайхан заншалаа орхихогүй, улам саашадань хүгжөөхын тула һургуулиин дирекци мүнөөшье тон зүб оролдолго гаргана.

Һурагшадай үйлэдбэриин практика гарахадань, һургуулиин барилгада түрэлхид ехэ туһа хүргэдэг. Һургуулиин мастерской барилгада туһалһан, түлеэ залһа бэлдэлсэһэн юм. Мүнөө жэлшье түрэлхид өөһэдын хүсөөр 3000 шахуу кубометр түлеэ һургуулидаа бэлдэжэ үгөө.

Түрэлхидэй комитедэй туһаламжаар олон үхибүүд материальна туһаламжа абадаг, интернат һургуулида ородог юм.

Түрэлхид һургуули хоёрой иимэ нягта холбоо барисаатайгаар хүдэлхэдэнь, һуралсалайнь амжалтатай байха дамжаггүй. Иигэжэ гансал багшанарай бэшэ, мүн олониитэ түрэлхидэй ойлгон абаһандань урмашадагбди.

Н. Бочкин,
Хэжэнгын 11 классай һургуулиин түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ.

Багшын һанамжа

Буряад һургуулиин 5—8-дахи классуудта ород хэлэнэй уншалгын хэшээлнүүд олон ушарта гансал ород совет уран зохёолшодой зохёолнуудые уншалгаар үнгэрдэг байна. Һурагшад ород уран зохёолнуудые программын ёһоор гарахадаа, тэрэниие үндэһэн литературатаяа сасуулжа һонирходоггүй, багшанаршье заримдаа энээндэ анхаралаа хандуулхагүй ябадал гаргана.

Һурагшадые ород литературатай танилсуулхадаа, түрэлхи хэлэнэйнгээ уран зохёолнуудтай сасуулжа үзэхэ гээшэ али бүхы талаараа һурагшадта ехэ туһа хүргэхэ байна гэжэ һанагдана. Тиигэбэл, олон ондоо хэлэн дээрэ гарадаг совет литературануудай ниитэ зүйлнүүдые, удхынгаа талаар бэе бэедээ дүтэ, нүлөөгөө үгэлсэжэ байһаниень һурагшад ойлгон абаха һэн.

Буряад һургуулиин 6-дахи класста түрэлхи литература гарахадаа, Ж. Тумуновай «Нойрһоо һэриһэн талын» нэгэ бүлэг үзэдэг. Мүн ород литературааар А. Фадеевэй «Метелица» гэжэ рассказ шудалагдана. Эдэ зохёолнууд граждан дайнай дүлэтэ үе сагые харуулжа, совет арадай баатар тэмсэлые ойлгон абахада туһална. Эндэ Ж. Тумуновай зохёол А. Фадеевэй харуулһан оршон байдалые түрэл нютагтамнай болоһон ушар хэрэгүүд дээрэ бүри эли тодоор ойлгуулжа үгэнэ, нэгэ үе сагай байдал — граждан дайнай үедэ партизануудай хүдэлөөе харуулһан тула эдэ хоёр зохёол хоорондоо нягта холбоотой. Тиимэһээ ород литературааар А. Фадеевэй зохёолнуудые һурагшадай шудалхадань, Ж. Тумуновай дурсагдаһан зохёолые һануулжа, удхыень тайлбарилжа, эдэ хоёр зохёолой холбоо барисаае ойлгуулжа үгэбэл, зохисотой байгаа.

Ород литература үзэхэдөө, түрэлхи хэлэнэйнгээ литературын геройнуудтай сасуулхада, һурагшадай ухаан мэдэрэл баяжана ха юм. Энэ мэтээр 5—6—7—8-дахи классуудай ород хэлэнэй уншалгын хэшээлнүүдые үнгэргэхэ ёһотой гэжэ һуралсалай программашье хараална.

Ород хэлэ ба литература заадаг багша буряад литература өөрөө һайнаар мэдэхэ ёһотой, түрэлхи хэлэ ба литература заадаг багшатай саг үргэлжын холбоо барисаатай байха болоно.

А. Хадеева,
Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ пединститудай аспирант.

Залуу уран зураашын бүтээлнүүд

...инградай И. Е. Репи-...нэрэмжэтэ уран зура-...скульптура болон ар-...турын институт дүүр-... залуу уран зурааша ... Дульбеевэй зурагай ...вкэ Уран һайханай ...н залнууд соо нээгдэ-

...ставкэ дээрэ уран зу-...ын 60 гаран хүдэлмэ-...бигдаа. Тэдэ зурагуу-... институтдта һуража ... үедөө зураһан юм. ...нтэй хамта Буряадай ...ство болон литерату-... хоёрдохи декадын ...ада болохо үеэр вы-...дэ табигдаһан «Дор-...банзаровай Бестужевта ...алалга», «Партизанай ... гэһэн К. А. Дульбее-... дипломно хүдэлмэри, ... бусад картинанууд ... Тэрэшэлэн этюдүүд, ...ын эскизүүдые, мүн ...салайнгаа хүдэлмэри ... табяа.

...ан зураашадай союзай ...адай отделениин прав-...н гэшүүн, РСФСР-эй ...ай уран зурааша Г. Е. ...в выставкэ нээхэдээ, ...э хэлэбэ:

—Иимэ выставкэ Улаан-... анха түрүүшынхеэ ...э. Залуу уран зураа-... картина табижа ... байгаабди. Дээдэ ... дунда һургуули һая ...эн хүн хадаа зохёон бүтээхэ замайнгаа эхиие һаял алхажа захална.

Ким Дульбеевэй эндэ табижа харуулһан хүдэлмэри һуралсалаа оролдосотой һайнаар дүүргэһэн тухайдань хэлэнэ. Зураһан зурагуудын институдай, классна хүдэлмэри болобошье, темэ, композициин талаарнь абажа хэлэхэдэ, ехэ оролдолго гаргажа хүдэлһэнэй гэршэ тэмдэг харагдана. Зурагуудайнь композици залуу уран зураашын болбосоролтой болоһые гэршэлнэ.

Уран зураашын ургалта һонирхолтой. Юуб гэхэдэ, мүнөө манай эндэ, Буряад республикадамнай, уран зуралгада дуратай зон олон болоо ха юм. Мүн арадай культурын университедтэ, арадай студида һураашаншье олон байха. Тэдэнэр өөһэдөө искусство мэдэхые оролдоно, уран һайханай шадабарида һуралсана. Мүнөө выставкэдэ табигдаһан түрүүшынь хүдэлмэри залуу уран зураашадай творческо ургалтые саашадаа хараха ябадалда туһалха байна.

Автор К. А. Дульбеев выставкэ нээлгэ дээрэ иигэжэ хэлэбэ:

— Энэ выставкэ уран зураашадай союзай Буряадай отделениин зүгһөө намда үзүүлһэн дэмжэлгэ, туһаламжын дүн болоно. Һуража байһан бүхы үе соогоо тус отделенитэй нягта холбоотой байжа, ахамад зураашад минии ургалтын хойноһоо харалсажа байһан юм. Уран зурааша болохо гээшэ хилбар хэрэг бэшэ. Эндэ өөрынгөө хүдэлмэри табихадаа шадабаряа магтуулхаяа һананагүйб. Хүдэлмэреэ зондо харуулжа, тэдэнэй урда тоосоогоо хэхые хүсэһэн байгааб. Ёһотой картина, ёһотой искусствын зохёол бэшэхэ гээшэ амар бэшэ.

— Залуу уран зураашын иимэ выставкэ эмхидхэхыень үни хада хүсэһэн байгаабди,— гэжэ музейн директор Ф. И. Балдаев хэлэнэ.—Энэнь түрүүшымнай амжалта гээшэ.

Дульбеев — залуу уран зурааша. Эндэ тэрэнэй ажал ябуулгын эхин харуулагдана. Зүгөөр уран зураашын өөрынгөө творческо замые арад зонтойгоо холбожо эхилһэниинь һайшаалтай. Тиимэ дээрэһээ иимэ выставкэ эмхидхэлгэ Буряадаймнай соёлой ажабайдалдахи ехэхэн дэмбэрэлтэй ябадал болоно.

К. А. Дульбеевэй творчествын выставкэ һара соо үргэлжэлүүлэгдэхэ. Һүүлээрнь энээн тушаа зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэгдэхэ байна.

В. Николаев.

Н. Дамдинов

Баргажан нютагаараа

(Уран зохёолшын тэмдэглэлһээ)

5. Наран тээшэ зориһон замаар

Урид угтэһэн бүлэг соогоо Баргажан голой эхиндэ ябаһанаа бэшээ һэм. Баргажанай адагта энэ зун баһа нэгэ ехэ зохид уулзалгада байлсабаб. Всеволод Кочетовой Баргажан айлшалжа ерэхэдэ, эндэхи үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь нүхэр Базаров, гүйсэдхэхэ комитедэйнь түрүүлэгшэ нүхэр Бадиев гэгшэд Баргажан гол Байгал далай хоёрой уулзадхада, хаанань Баргажан гол дууһанаб, хаанань Байгал далай эхилнэб гэжэ илгаруулагшагүй газарта—Адагта—хүндэтэ айлшанаа угтажа байба.

— Хорёодхон модоной зайтай газар гаталамсаар Глинкэ гэжэ загаһашадай колхоз бии юм, тэндэ ошоёбди, — гэжэ Вандан Бадмаевич Базаров гараа дэлгэн, набтархан бэетэй ород хүн тээшэ заана.

— Энэ түрүүлэгшэнь ерээд, таниие урижа байна. Катер дээрэ булта гаража, хүйтөөр урдаһаамнай амилан байһан далай тээшэ шэглүүлбэбди. Хорёод минута тамараад, загаһашадаймнай колхозой түрүүлэгшэ зүүн хойшоо гараараа заажа, Всеволод Анисимовичта хандан:

— Тэрээхэн аман cooһoo «Баргузин» гэжэ һалхимнай гарадаг юумэл даа. Кочетов ехэл һонирхонгёор тиишэ шэртэнэ. Аяар багаһаа нааша мэдэхэ дуун соо дурдагдадаг һалхинай эхин дээрэ ерээд ябахада һонирхолтой байнгүй яаба гээшэб!

Час тухай тамаржа, тэрэ колхоздоо хүрэбэбди.

Байгал дээрэ омоли загаһа барижа байхыень хараад, үдэшэ орой катераараа гэдэргээ тэхэрээ һэмди. Томо гэгшын долгид хойно хойноһоо һубарилдан, катерыемнай альган дээрэ мэтээр монсолзуулна. Гэбэшье, бишыхан катерай зүрхэн—мотоорынь зоримгойгоор сохилно, катерай гүзээн дорохи булад һэрбээ хойшонь үһа сорьёсо хаялжа, катернай долгин өөдэ үгсэн гараад, урагшаа һолжоржол ябана. Орой һүни. Эрьедэ дүтэлөө хэбэртэйбди, теэд эрьемнай харагданагүй. Эндэ тэндэ галнууд аниб-ониб гээд абана, тансал пристаниин гал гү, али айлайхи гү—мэдэхын арга байхагүй. Гэнтэ минии шэхэнэй хажууда юумэн няс гэщэбэ. Тиигээд һүүлдэнь һүниин харанхы огторгойдо гэрэл сасаран ракетэ задараад, холо хүрэтэр гэрэлтүүлжэрхибэ. Харюудамнай пристань дээрэһээ баһа нэгэ ракетэ дэгдэбэ. Онгосые жолоодоһон хүн энээхэн гэрэлтэхэ һамбаанда харгы замаа лаблана хэбэртэй... Аалиханаар урда эрьеын пристаньдэ катернай ташаалдан тогтобо.

Урда эрьеһээ паромоор хойто эрье гараха хэрэгтэй. «Волгонуудай» томо гэгшын паромой нюрган дээрэ багахан болоһон шэнгеэр монсойлдоно. Ракетэнүүдые дээшэнь буудажал байнад. Үнгын гэрэлээр бутараад, галынь шаршаганан, һүниин харанхы агаарта унтарна. Ехэл һайхан байгаа бэлэй!

Айлшадаа Баргажан дайда иигэжэ салюдаар угтадаг юм,— гэжэ Всеволод Анисимовичта шоглон хэлэбэб.

— Оройшог ерээ байнабди,—гээд Кочетов урдаһаам миһэд гэнэ...

Дэрээндэ, Аллын үндэр хада дээрэһээ баруулжаа хараад зогсожо байхадаа, энэ ушарал юундэшьеб ухаандам ороо бэлэй. Магад үһанай эхиндэ ерэхэдээ, адагтань байһанаа хүн һанадаг ёһотой байгаа гү?

Сэхэ дээрэһээ наран гэрэлээ адхана. Орой дээрээ үдын наранай мандажа байхада, үүрэй яажа сайһые зарим хүн ухаандаа оруулаадхидаг... Баргажан нютагни.... Альган дээрэ байһан мэтээр минии урда хэбтэнэш, аяар баруулжаа һунанаш. Эртэ балар сагһаа нааша ерэһэн замыеш эндэ эжэлүүдгүйгөөр ухаандаа оруулнам... Аяар тэрэ арбан долоодохи зуун жэлдэ Байгалые тойрон нүүжэ ябаһан буряадуудые һанаад үзэхэдэ, жэгтэй һонин даа! Бур намагууд, хангил хабсагайнууд, хүнэй багтахын аргагүй үдхэн шэрэнги, үһа мүрэн... Тэнгэриин дуута аадар бороо, бөө удаган.... Нарата дэлхэй дээрэ дулаан булангаа бэдэржэ ябаһан нүүдэлшэд... Хараһан ан гүрөөлөө харбажа унагаахадань,— элеэн, унаһан модоной хажууда урсаяа табихадань, —унтари. Мүнөөнэй пионернүүдэй зунайнгаа амаралтада ябаад ерэдэг зүргэнүүдээр тэрэ харанхы нүүдэлшэд: «Дэлхэй гээшэмнай захагүйл ехэ байна даа, далайе тойрожо ябанабди»,—тэлдэн, үнэн зүрхэнһөө этигэжэ аяншалаа гээшэл даа!

Тиин, нэгэтэ, нэгэ һайхан үдэшэ, хойто хадын оройһоо харахадань, орожо байһан наранай улаа ягаан элшэнүүдээр угаагдаһан, үдхэн үндэр ногоотой, залаа нэбшэгэр тужатай, тэнгэриһээ хаяжархиһан мүнгэн һэлмэ шэнги годирхой урасхал үһатай дайда тэдэнэй нюдэндэ харагдажа, бултанай сэдьхэл буляан, түрэһэн нютаг, тоонто газар гэжэ хэлэгдээ бэшэ гү?

«Баргажанай мал баруун хойшоо бэлшэбэ» гэһэн таабари хожомын бии болоо юм. Огторгойгоор бэлшэһэн одо мүшэдые һануулаа болбол нилээд лэ баян үхэр мал байгаа гээшэл даа! Теэдшье иимэ үрэжэлтэ дайдада үхэр малай үдөөгүй, хүн зоной үнэржөөгүй байха арганьгүй. Хадхаһан газарһаа халуун аршаан сорьёжо байха, буудаһан газарташ булга, хэрмэн унажа байха... Хаанта засагай чиновнигууд болон тургуубайнууд Баргажан нютагай баялигые сээр нүгэлгүйгөөр хюдажа байһан юм. Ангууша мэргэн хүбүүдтэнь архи уулгажа байгаад мэхэлжэ, хүбшын һайхан хэрмэ, булга, халтар хара үнэгэдые үнэ сэншье үгэнгүй үбэртэлжэ, уласхоорондын аукцион дээрэ наймаа хэдэг байһаниинь нюуса бэшэ. Элэ үнэтэ ангай арһые «зөөлэн алтан» гэдэг гээшэ һэн бэзэ. Теэд уданшьегүй Баргажанда үнэхөөрөө шара алтан олдожо, энэ дайда руу элдэбын зайгуулшад, хонжоо наймаашад хаа хаанаһаа сугларжа эхилээ. Нэгэ үе Баргажан гэжэ үгэ Калифорни гэдэгһээ дутуугүйгөөр олзо бэдэрһэн хүн зоной шэхэндэ дуулдадаг болоһон байха. Алтанай хойноһоо шармайлсаһан энэ үедэ харанхы дүлии тайгын оёорто элдэбын лэ ушарнууд тохёолдоо юм бэзэ. «Тайга өөрын хуулитай» гэлдээд лэ ябаһан мүнхаг зэбүүн саг байгаа ха юм даа. Баргажан нютагай үнгэрһэн тэрэ «алтанай хамшагай» үень өөрын Джек Лондонтойл байха ёһотой һэн ха!

Муу юумэндэ һурахань бэлэн. Хэзээ угһаа мал ажалтай эндэхиин буряадуудай дунда хонжоо наймаа хэжэ баяжаха дуратан баһал бии боложо эхилээд, алта зөөри суглуулжа, амбаар хашаа суургалан бодхожо ороо. Максим Горькиин «Фома Гордеев» гэжэ зохёол cooһoo үбгэн купец Маякинай образ һанана ёһотойт. Үнгэрэгшэ зуун жэлэй эсэстэ Баргажанда «өөрынь» буряад Маякинууд бии боложо байгаа һэн гэдэг. Элдэбын мултархай аргануудаар баяжаһан тэдэнэр алтаяа хадагалһан түмэр хайрсагаа хашабаа шаргадаа шүрэбдэжэ бэхилээд, һомон мэтэ моридойнгоо дугаа соогуур түмэр гол гүйлгэжэрхинхэй, тоног гуужа соогуураа шабын түмэр гүрэлдүүлээд, зүүлжэ-баруулжаа Баргажанай голоор хатаргажа байдаг һэн ха. Энэ һэргылэмжын ушарынь яһала эли: алтанай хойноһоо агнаһан дээрмэшэд орой һүни ойн захада отоод, шаргатай баяниие намнадаг байжа болоо. Хүсэжэ ерээд, моридой гүйдэл дунда һэлмээрээ гуужыень таһа сабшаха гэхэдэнь, гуужэнь—шабын түмэр, дугаагыень сабшаад туршахадань, дутаагай гол—баһа түмэр... Ёһотойл хоёр хултэ хойбонуудай бахалуураа бажуулдан оролсоһон саг гээшэл даа!

Харин, үгытэй малша зоной дундаһаа үльгэршэ дуушад, зугаашад, дархашуул болоод, һонор ухаатай, мэргэн гартайшуул ехэбшэлэн тодордог һэн. Ленинградтахи Зүүн зүгэй культурануудай музей соо Баргажанай суута дарханай уралан бүтээһэн мүнгэн эмээл бии юм гэдэг. Тэрэ эмээлэй түүхэнь ехэ һонирхолтой. Санкт-Петербург ошохоёо байхадаа, Сахаров тайшаа хаанда бэлэг барихам гэжэ тэрэ суута мүнгэн эмээл дарханда бүтээлгэбэ ха. Иимэ уран һайханаар бүтээгдэһэн бэлэгайнгээ түлөө өөртөө хаанһаа шагнал магтаал абахаб гэжэ тайшаа досоогоо ехэл найдаһан байгаа. Бэлэгээ барихадань, хаан: «Ямар дарханай урлаһан эмээл бэ?» —гээд асууһан гэхэ. Намда хүртөөнгүй, тэрэ дарханиие шагнахань гээшэ гү гэжэ досоогоо атаархаһан тайшаа: «Дарханайнгаа нэрыень мартааб»,—гэжэрхиһэн дээрэһээнь дарханай нэрэ табигдаагүй, дарханда үгтэхэ шангынь үгтөөгүй үлэһэн юм...

1905 оной доһолооной суурян аяар холын Баргажан нютаг дамжажа ерэһэн байдаг. Теэд тон ондоо, өөрын харгыгаар Баргажанда Соодой лама гэжэ хүн энэ зуун жэлэй эхиндэ ехэ суурхадаг бэлэй. Энэ хүн түбэд бэшэгһээ гадна, ородоор ном һудар мэдэхэ байжа, Индиһээ эхилээд сагаан хаанай ниислэл хото хүрэтэр аяншалдаг һэн. Чеховэй замай тэмдэглэл соо агуухэ ородой уран зохёолшын энэ ламатай зүүн зүгтэ уулзаһан тухайнь бэшээтэй юм гэжэ манай буряад эрдэмтэд мүнөө хэлэдэг. Энэ лама 1905 оной революциие нюдөөрөө харахадаа, юумэнэй хайшаа хэлбыжэ байһаниие, һургуулитай хүн һэн тула, тухайлһаниинь гайхалгүй. Тиин, нютагаа бусахатайгаа хамта: саг хубилхаяа байна, үгытэй хүн эрхэтэй болохо юм, баяшуулай саг дүүрэхэнь гээшэ, сээр сээргэ саана ошохо, газар тойроод гал могой гүйхэнь гэхэ мэтэ хошон үгөөр холбогдоһон «абарал» буулгаба. Һүүлдэ, хубисхалай болоһон хойно, нютагайхидынь: «Үндэр ламахай зүб айлдаһан байба» —гэлдэжэ, үнэн зүрхэнһөө гайхалдаһан юм гэдэг. Ямаршье «гэгээн» эди шэдигүйгөөр, ном соол уншаһанаа, нюдөөрөө хараһанаа ламахай дамжуулһан байгаа гэжэ тэрэ сагай үшөөл гэгээрээгүй үбгэд, хүгшэд хаанаһаа ойлгохонь һэн бэ!

Агуухэ Октябриин хубисхалай һүүлээр граждан дайнай дүүрэжэ байхада, манай нютагаар каппелевцүүд сухарижа, нилээдхэн һүйд тодхор ушаруулһан юм. Нютагай улад зон гэр малаа орхёод, ой тайгаар тэрьедэжэ, амяа абарһан байдаг. Улаан отрядай ударидагша—Морозовой Зүүлхэ мүрэнэй эхинһээ Дэрээнээр дайраад, Шэтэ гарахада, эндэхи үгытэйшүүл байхаараа туһа хүргэдэг, эдихэ ууха юумээр, мори эмээлээр хангадаг. өөһэдөөшье отрядтань хамжадаг байһан юм гэжэ мүнөө үбгэд хөөрэдэг агша. Бүхы дэлхэйе доһолгоһон тэрэ сагта Баргажан буряадуудай дундаһаа революционернүүд гараһаншье байдаг. Элбэг-Доржо Ринчиногой нэрэ нютагаархинь нилээд лэ дуулаһан байха юм. Хэдэн жэлэй саана «Дружба народов» гэжэ журнал соо хальмаг уран зохёолшын статья уншаа һэм, тэндэ Ринчиногой нэрэ ехэл магтуулжа дурдагдана бэлэй. Энэ хүнэй революцида ерэһэн зам тиимэшье сэхэ, бэлэн байгаагүй. Нэгэ талаһаа хараад үзэхэдэ, Монголой хубисхалда хабаадалсажа, реввоенсоведэйнь гэшүүн болоод, Сүхэ-Баатартай тохоног тулган ябалсаһан. хожомынь Марксын «Капитал» монгол хэлэн дээрэ оршуулһан хүн юм. (Хоца Намсараев намда хэлэхэдээ. Москвада энэ оршуулгын корректурыень залуудаа уншаһан хүнби гэжэ хөөрөө һэн). Нүгөө талаһаань харахада, эсер харда бодолой үлэгдэлнүүдтэй байжа, тэрэнь энэ бэлигтэй революционерэй саашанхи алхамуудые шүдэр мэтээр орёодог байгаа ха... Ленинтэй харалсадаг, Сүхэ-Баатарай Ленинда бараалхахадань байлсаһан хүн аад, Коммунис партида ороогүй юм...

(Түгэсхэлынь хожом гараха

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1963 оной октябриин 11.

Хилын саанаһаа

Советскэ правительствын мэдүүлгэ Цейлондэ хэблэгдэбэ

КОЛОМБО, октябриин 9. (ТАСС). Байгша оной сентябриин 21-дэ гараһан Советскэ правительствын мэдүүлгые сингал хэлэн дээрэ олон хэһэгээр хэблэн гаргаба.

Олон хэһэгээр гараба

СТОКГОЛЬМ, октябриин 9. (ТАСС). 1963 оной сентябриин 21-дэ гараһан «Советскэ правительствын мэдүүлгэ» шведскэ хэлэн дээрэ олон хэһэгээр хэблэгдэбэ.

А. А. Громыко Вашингтон оробо

ВАШИНГТОН, октябриин 9. (ТАСС). СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Нью-Йоркһоо эндэ ерэбэ. А. А. Громыко октябриин 10-да Сагаан Байшан соо США-гай президент Дж. Кеннедитэй уулзаха юм. Тэрэщэлэн США-гай гүрэнэй секретарь Д. Расктай уулзаха.

Кубада болоһон уулзалганууд

ГАВАНА, октябриин 9. (ТАСС). Лётчик-космонавт Валентина Терешкова октябриин 8-да Кубын ажалшадай хубисхалша нэгэдэлэй байшанда ерэбэ. Тус нэгэдэлэй генеральна секретарь Ласаро Пенья түрүүтэй национальна 20 профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэд эндэ суглараба. Ласаро Пенья гэгшэ дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр космонавтые амаршалба.

Валентина Терешкова ниидэлгэ тухайдаа суглараашадта хөөрэжэ үгөөд, эндэ байһан хүнэй асуудалнуудта харюусаба.

Замбуулинай баатар эхэнэр Кубын гурбан журналай редакцинуудта ошожо, хүдэлмэрилэгшэдтэйнь уулзаба.

МНК-гай партиин хандалга

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ, октябриин 9. (ТАСС). «Конгын национальна хүдэлөөнэй» (МНК) партиин ООН-ой генеральна секретарь У Танда эльгээһэн хандалгань Конгын Республикын ниислэл хотодо тараагдаба. «Хоорондоо эблэрхэ» гэдэг У Танай дэбжүүлһэн хараа бодол үнэндөө тус ороной демократическа хүсэндэ эсэргүү удха шанартай болонхой. Лумумбын хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ Антуан Гизенга Болабембэ арал дээрэ хаагданхай. Конгын засаг түрынхид түрүү үзэлтэй хүн зонуудые хашана, хаана.

Мүнөө, манай партиин таанарта хандажа байха үедэ, манай хэдэн мянгаад эдэбхитэд түрмэдэ хаагданхай, эдээнэй хуби заяан тухай бидэнэр юушье мэдэнэгүйбди гээд хандалга соо хэлэгдэнэ. Эдэ хүнүүд Лумумбын тала баридаг дээрэһээ лэ түрмэдэ хаагданхай. Леопольдвилиин, Стэнливилиин, Кокийявилиин болон бусад городуудай түрмэнүүд манай партиин эдэбхитэдээр дүүрэнхэй гээд хандалга соо заагдана.

Конгын бүхы провинцинуудаар хүнүүдые мүрдэлгэ, хашалга үргэлжэлһөөр, ондоо һаналтай хүнүүдые дарана гээд МНК-гай партиин хандалга соо хэлэгдэнэ. Мүнөө үедэ тохёолдоод байһан хүндэ хүшэр байдал хадаа һунгалтын дүтэлөөд байхада илангаяа тэсэшэгүй байна.

МНК-гай тала баригшадай—хэдэн мянган хүнэй түрмэдэ хаагдаад байһан шалтагаанние элирүүлхэ, Антуан Гизенгые хаагаад байһан ушарай зүб буруусе тодорхойлхо, ойроо хүртэхэгүй эрхые эдэжэ, түрмэдэ хаагдаһан парламентын депутадуудые сүлөөлхэдэ туһалхыень «Конгын национальна хүдэлөөнэй парти ООН-ой Генеральна секретариин Леопольдвильдахи түлөөлэгшэдэ хандаад, МНК-гай партиин эрилтэнүүдые У Танда дамжуулхыень гүйба.

Венесуэлдэхи шахардуу шанга байдал

ПАРИЖ, октябриин 9. (ТАСС). Венесуэлэй ниислэл хотодо полици ба правительствын сэрэгшэд нэгэ талаһаа, «национально-сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй» патриодууд нүгөө талаһаа зэбсэгтэ тулалдаа хэжэ байна.

Энэ тулалдаануудай үедэ һүүлшын недели соо хоёр талаһаа 14 хүн алуулаа, 50-аад шахуу хүн шархатаа гээд Франс Пресс агентство Каракаһаа дамжуулна.

Гондурасай шэнэ „президент“

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 9. (ТАСС). Гүрэнэй урбалта хэһэнэй эсэстэ Гондураста засаг түрые гартаа буляажа абаһан сэрэгэй ноёд Гондурасай Центральна банкын президент Роберто Рамирес гэгшые республикын саг зуурын «президент» болгобо гээд Гондурасай ниислэл Г. Тегусигальпһаа ЮПИ агентство дамжуулба.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 9. (ТАСС). Үсэгэлдэр ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин үдэрэй заседани дээрэ Конгын премьер-министр Адула үгэ хэлэхэ зуураа, ядерна туршалга хорихо тухай Москвагай договорые һайшааба. Генеральна Ассамблей дээрэ СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, США-гай президент Дж. Кеннеди гэгшэдэй хэлэһэн үгые Конгын премьер-министр һайн тээшэнь сэгнэбэ. Хэлэһэн эдэ үгэнүүд хадаа уласхоорондын шахардуу шанга байдалые саашадань һуларуулха арга боломжо бии болгоно гээд Адула мэдүүлбэ.

Колониализмын үлэгдэлнүүдые усадхаха тухай Аддис-Абебэдэ болоһон Африкын гүрэнүүдэй, правительствануудай толгойлогшонорой конференциин шиидхэбэринүүдэй удха шанар тухай тэмдэглэбэ.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэр үдэрэй пленарна заседаниин эсэстэ Урда Вьетнамда хүнэй эрхэ хизаарлаһан тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ. ООН-ой тусхай комисси Урда Вьетнам эльгээжэ, тэндэнь Нго-Динь Дьемэй правительство буддын шажантад хоёрой хоорондохи харилсааень хаража үзөөд, тэрээн тухайдаа ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессидэ элидхэл хэхэ гэжэ Коста-Рикын, Чилиин делегацинууд дурадхал оруулба.

Урда Вьетнамай арад зондо эсэргүү хюдалга хорихо тухай Афро-Азиин хэдэн оронуудай эрилтэ дэмжэһэн совет делегаци тэндэхи байдал элирүүлхын тулада 1954 ондо Вьетнамдахи байдал ажаглаха, хинаха гэһэн уласхоорондын комиссида даалгаха дурадхал оруулба.

Совет делегациин үүсхэлтэй нэгэдэн Коста-Рикын, Чилиин делегацинууд өөһэдынгөө дурадхал болюулха баатай болобо. Тусхайта ондоо дурадхалнуудай ороогүй дээрэһээ Урда Вьетнамдахи байдалые, хашалта хюдалгые мүрдэхын тулада ООН-ой комисси эльгээгдэхэ болобо, тиихэдэ зүбшэхэ зүйлһөө энэ асуудал саг зуураар болюулагдаба гээд Генеральна Ассамблейн түрүүлэгшэ Карлос Соса-Родригес (Венесуэла) мэдүүлбэ.

,,*Бүхы баялигые ажалшадай гарта дамжуулхабди“ гэжэ Бен Белла пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ*

АЛЖИР, октябриин 9. (ТАСС). Үсэгэлдэр пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, Алжирай Республикын президент Бен Белла октябриин 25-һаа 27 болотор гүрэнэй секторэй Алжирай таряашадай съездүүд үнгэргэгдэхэ гэжэ мэдүүлээ.

«Феллахуудай гарта хүсэтэ зэбсэг—түүхэтэ мартын декредүүд (Европын эзэмдэгшэдэй мэдэлдэ байһан предприятинуудые национализаци хэхэ тухай декредүүд) үгтэнхэй,—гэжэ президент хэлэбэ. Европын эзэмдэгшэдэй мэдэлэй газарые гүрэнэй мэдэлдэ абанхайбди.

Таряашадай мэдэлдэ газар үгэһэн ушар хадаа иимэ гурим ёһын бодото бэелэл мүн болоно: элдүүрилдэг лэ хүн газарай эзэн байха ёһотой. Бүхы элдүүрилдэг газарай гурбанайнь нэгэ хубиие гэхэ гү, али 3 миллион шахуу гектар газар гүрэнэй секторто оронхой,—гэжэ президент зааба. Бүхы элдүүрилдэг газарай табанай дүрбэн хубинень гүрэнэй мэдэлдэ оруултараа энэ хэмжээн үргэлжэлүүлэгдэхэ.

СИРИ-ИРАГАЙ НЭГЭДЭМЭЛ ЗЭБСЭГТЭ ХҮСЭНҮҮДЫЕ БАЙГУУЛХА ТУХАЙ

БЕЙРУТ, октябриин 9. (ТАСС). Сири-Ирагай нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха тухай мэдээсэл Дамаск, Багдадай радио дамжуулба. Сириин «Революционно командованиин национальна соведэй» түрүүлэгшэ генерал Амин Хафез Дамаскын радиогоор үгэ хэлэхэ зуураа, Сири Ирак хоёрой түлөөлэгшэдэй хоорондо болоһон хэлсээнэй үедэ үсэгэлдэр Сири-Ирагай нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха тухай ойлголсогдобо.

Ирагай президент Ареф Багдадай радиогоор үгэ хэлэхэ зуураа иигэжэ мэдүүлбэ: шэнэ байгуулагдаһан сэрэгэй союзай үүдэн ОАР-та, «сүлөөтэ арабай бусад бүхы оронуудай» үмэнэ нээлгэтэй байха юм гээд хэлэбэ.

Сири-Ирагай нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командалагшаар Ирагай оборонын министр генерал Салех Махди Аммаш томилогдоо гээд Дамаск, Багдадай радиогой мэдээсэлһээ элирбэ. Нэгэдэмэл эдэ хүсэнүүдэй командалагшын байдаг газарынь Дамаск болохо юм.

США Филиппиные баадхана

ПАРИЖ, октябриин 8. (ТАСС). Малайзиие мэдэрээгүй һаань, «эдэ аралнуудта туһаламжа үгтэхэеэ болихо» гэжэ Холбоото Штадууд Филиппиные хашаба. «Манила Таймс» газетэ энээн тушаа бэшэнэ гээд Манилаһаа Франс Пресс агентствын корреспондент дамжуулба.

США-гай гүрэнэй департамент Филиппинэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ нюуса бэшэг эльгээгээ, энээн соонь иимэ эрилтэ—экономическа туһаламжа болюулха тухай заналта хэгдэнхэй гээд Филиппинэй газетэ тэмдэглэнэ.

Венесуэлэй бэеэ даанхай байдалда аюул тохёолдобо

КАРАКАС, октябриин 9. (ТАСС). Бетанкурай правительствые унагаахагүйн тулада США-гай гүрэнэй департамент Венесуэл руу далайн ябган сэрэгшэдые эльгээхэ һанаатай байһан тухайнь «Нью-Йорк Геральд Трибюн» гэжэ Америкын газетэ мэдээсэнэ. Юуб гэхэдэ, Бетанкурай правительство Америкын нефтиин монополинуудые аршалан хамгаалдаг бшуу. Хойто Америкынхидэй энэ хүсэл бодолдонь Венесуэлын олониитэ ажалшад дураа гутана,—шоо үзэнэ.

«Республиканско-демократическа союз» гэжэ партиһаа депутат Хосе Висенте Ранхель гэгшэ энэ мэдүүлгыень Венесуэлэй «бэеэ даанхай байдалда аюул тохёолдуулна» гэжэ сэгнэбэ.

США-гай гүрэнэй департаментын иимэ һануулга хадаа тус ороной дотоодын хэрэгүүдтэ Холбоото Штадуудай бүдүүлигээр хамаадаһан ябадал болоно гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

Энэ зураг Урда Вьетнамда буулгагдаһан байна. Мүнөө үедэ Нго Динь Дьемэй алууршад эндэ зоргоороо аашална.

Үнгэрһэн найман жэлэй туршада 140 мянган хүн саазалагдаа. Хэдэн мянган үхибүүд болон эхэнэрнүүд тусхай баригдаһан 900-гаад түрмэдэ зобожо, тулижа байна. Зураг дээрэ: Урда Вьетнамай нэгэ тосхондо. Галдуулжа байһан түрэл тосхоноо орхижо ошохо баатай болоһон нялха үхибүүдтэй эхэнэр.

ТАСС-ай фотохронико.

Ахын «Коммунизм» колхозой һаалишадай дундаһаа залуу басаган Оля Иванова габшагай ажалаараа шалгараа. Тэрэ һү ехээр һаахын түлөө үнеэдээ һайн бэлшээридэ харюулха гэжэ оролдодог. Байгша ондо 16 хайнаг үнеэнһээ 11 мянган килограмм һү һааха уялгатай. Мүнөө 8 мянгаһаа үлүүтэйе абаад байна. Тэрэнэй жэлэй дүүрэтэр уялгаа дүүргэхэ байһаниинь лабтай. Зураг дээрэ: Оля Иванова.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

Шэнэ номой таг

Буряадай номой хэблэл октябрь һарада хүүгэдэй хэдэн шэнэ ном гаргахань.

Д. Хилтухин. «Поршоонхонууд юумэ эдихэеэ һанана» Ород хэлэн дээрэ. Тираж 5000. Тус ном шүлэглэгдэжэ бэшэгдэһэн шог, хошон элиглэл болон таабариһаа бүридэнэ.

Гылыгма Доржиева. «Тэнэг Дондок». Ород хэлэн дээрэ. Тираж 3000. Рассказай геройнь хүндэтэй залуу хүн. Удхань бүхы багашуул тоомоо таһарангүй байжа, бэеэшье барижа шадаха. Тэдэнэр ашаг үрэтэй ажалда хабаадалсадаг болоо. Хүүгэд һайн һайхан абари зантай, оюун мэдэрэлтэй, болоһон юумые ажагладаг, обеордог болобо гэһэн.

Наталья Дурова. «Шандаганшье һаа баатарлиг». Буряад хэлэн дээрэ оршуулга. Тираж 2000. Наталья Дурова циркын гайхамшагта артистын уг гарбалта. Натали таба наһатайһаа эхилжэ өөрынгөө эсэгэ Юрий Дуровтай циркэдэ наадаһан байна. Тэрэнэй хамта наададаг амитадынь ангууд байһан юм. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада тэдэ амитад тухайгаа хэдэн ном бэшэһэн байна. Шандаган хадаа дээрэ зурхэтэй амитан гэжэ хүн бүхэн һанаха. Теэд тэрэмнай баатарлиг байшоо. Хүнэй дура хүсэндэ ээлэгдэн шандаганай зоримгой болоһон тухай, һургагдаһан бусадшье ан, шубууд тухай уран зохёолшо һонирхолтойгоор бэшэнэ.

Филипп Балдаев. «Залхуу баабгай, сэсэн шоргоолжон» гэжэ үльгэр. Ород хэлэн дээрэ. Тираж 2000.

И. Зверев. «Малаха үбгэжөөлэй нюуса». Ород хэлэн дээрэ. Тираж 15000. Ном дотор Хойто зүгэй арадуудай рассказууд, үльгэр, туужа домог оруулагданхай.

Д. Батоцыренова.

„Восточные Саяны“ колхоз...

СТУДЕНТНЭРЭЙ ТУҺАЛАМЖА

Манай колхозой таряа хуряалгада туһаламжа үзүүлхээр Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтдай бүлэг студентнэр ерэһэн юм. Ажалай халуун үеэр туһаламжа үзүүлхээр ерэһэн эдэнэрнай шадал зэргээрээ таряа хуряалгын бүхы ажал хүдэлмэридэ хабаадуулагдаа. Таряа шэрэлгэ, сэбэрлэлгэ дээрэ ажаллаһан студентнэр Доржиев, Хенхоева, Шойнжурова болон бусад үдэр бүриингөө даабарие 120—130 процент дүүргэжэ, нютагай залуушуулда ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг байгаа.

ТҮРҮҮ КОМБАЙНЕР...

Михаил Домышев ... комбайн жолоодожо эхил... мэшье үнинэй бэшэ юм. ... комбайнда һуужа эхилһэ... шынгээ жэлнүүдтэ яһала ... амжалта туйлажа, бусад... дэйнгөө дунда алдаршада... Залуу комбайнер үнгэрэгш... дэ 400 гектар таряа ... байгаа. Мүнөө жэлдэ ... үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ ду... шадамар бэрхээр ажалла... ряа хуряалгаяа түгэс... ябана.

С. Ар...

Түнхэн.

ОРОЙН НАМА...

Фенологой тэмдэглэ...

Октябрь—оройн намарай һара. Энэ һарын тэн багта ехэнхи набшаһата модоной алтан намаа аялжа, ой тайгын орой, ташалангууд соохорлодог. Нуга тохойн шугы бургааһаншье боролжотон хуубайшаха. Нарата сэлмэг үдэрнүүдтэ холын уула хада унаартан хүхэржэ харагдаха, бүрхэг үдэрнүүдтэ бүүрын сэнхиихэ.

Сэлмэг дулаан үдэрнүүдтэ һүнинь хүйтэн байжа, үглөөгүүрынь мүнгэтэн ялалзаһан хюруу оройхон болотор хэбтэхэ. Октябрьда дулаан байжа байтараа гэнтэ хии бараан боложо, бороо, саһан бордоһолхо.

Тииһээ тиитэр Буряад үргэн дайдымнай хада уулын шэмэг болодог шэнэһэн модод шэлбэһэнһээ хагсажа ядан, үшөөл ухаарһаар харагдаха. Шэнэһэнэй шэлбэһэн удаан торсолдоһоор унажа барагдадаг. Иимэ модотой ой соохи газарай хүрьһэн алтан намаагаар хушагдан хибэстэхэ. Гол горходой эрье, нуга тохойн шугы бургааһанай дундуур үхэр нюдэнэй галта улаан набша шэнэһэн шэнги баһал удаахан байжа, зүүдхэлээ хуряадаг гээшэ.

Байн байтараа гол горходой уһан хүрэжэ мульһэтэхэ. Һарын һүүлээр гол горходто зайр орожо, Түрхэ, Витим мэтын уһанууд хадаалдаг. Тиихэдэ нуур, тохой мэтын тогтомол уһанууд мульһөөр хушагдадаг.

Хангил үндэр һарьдагай оройгоор байрын саһан үни хада ороод, үбэл тэндэ ерэнхэй. Хадын энгэр майла, хүнды жалгаар саһан нэгэтэ бэшэ оробошье, хайлаха, тиигээд дахин саһатай болохо. Һарын һүүлээр саһан үргэлжэ ороошьегүй һаа, соохорлод гэхэ.

«Үбэл үдэшэлгэгүйгөөр ерэдэггүй» гэжэ арад зон хэлсэдэг. Энэнь зүйтэй. Юуб гэхэдэ, байрын саһан гурба дахин орохо, хайлаха.

Октябриин тэнгээр уларил улам гаглюулжа, газар томуусан... рэдэг. Республикын ехэнхи ... дайда дээрэ хүйтэн, дулаа... жэзэн дунда зэргээр 0 гра... даг. Байгалай Ушкан ольто... ра соо дунда зэргээр 2 гр... лаан байдаг юм. Республи... то талын нютагуудта ... хүйтэн байха. Тэндэ һара ... тэнэй дунда зэргын хэмжэ... градуста хүрэдэг. Октябри... лээр һүниндөө ехээр х... 23—31 градуста хүрэхэ... үбэлэй хүйтэн үзэгдэхэ.

Шииг нойтон 7—11 м... ородог байна. Октябриин т... арбан хоног соо ороһон ш... тые 10 жэлэй хугасаада ... байхада, һара соо шииг ... оролго 5 дахин үзэгдэһэн... Энэ һарын түрүүшын хаха... хабтар дулаан үдэрнүүд ... Тиихэдээ дулаанай хэмжээ... 15, зарим жэлдэ 20—2... хүрэдэг байна.

Иимэ дулаан үдэрнүүдтэ... зуурын саг соо элдэб хорх... муул ами орожо, эрбээхэй... һо, батагана ниидэхэ, ... дээгүүр таршаа һүрэхэ, бу... раар шоргоолжон гүйлдэхэ... дулаархадань, уляаһа, бург... гүлгэлжэ, тэрэнэй халиһан... шадаг. Тиигэжэ хабарай... үзэгдэхэдэл гэдэг. Ургы ... зэлэшоодшье байдаг ушар ...

Урда зүг барин зоридог... ороной шубууд: галуун, ... тоодог, хун, элдэб нугаһа... шоморхо. Алаг туун һүрэг... хооглон, урда зүг тээшэ ... Энэ үедэ тохорюун олоороо... ха. Бэшэ ондоошье шубуу... жэхэ.

Хойто зүг болон хада ... улаан залаата, бусад олон... манай эндэ үбэлжэхээ ер... Ой соо тоншуул нарһа мо... шон, хорото хорхой шумуу... но. Бүхы һара соо хура ... эдеэлсэ бэдэрэн, таряанай ... тээшэ ниидэдэг. Тиихэдэ ... хододоо шахуу тэндэ б... Үнэгэн тала дайдаар хул... лан зайгуултаха. Һарын эс... тэр шандаган сагаан зүһэ... дог. Тиихэдэ хэрмэнэйш... харза үнгэеэ хубилжа, үнэ... хүсөөхэ. Хэрмэнэй агнуури... Энэ үедэ буга, хандагайн... зүгэй орын отон дүүрэдэ... гүрөөһэнэй һорһон боро үн... эбэрээ унагаажа эхилдэг.

Октябриин һүүлээр баабга... дээ орохо, Байгалай омоли... хаяжа дүүргэхэ. Тиихэтэйг... гол горходые уруудан Байга... тэхэридэг. Уһанай хүрэжэ... байрлан тогтохолоор орой... барагдадаг.

Ин...

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта саһан орохо. Баруун-урда зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 0—2 градус хүйтэн, үдэртөө 0—2 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Октябриин 12—13-най үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха, шииг нойтон орохогүй. Баруун-урда зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө хойто аймагуудта 8—13, урда аймагуудта 5—10 градус хүйтэн, үдэртөө хоёр градус хүйтэнһөө гурбан градус хүрэтэр дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Конгын парламент юундэ тараагдааб?

Сентябриин 30-да Конгын президент Касавубу парламентын хүдэлмэри таһалдуулба. Энэнь үнэндөө парламент тарааһан ушартай адли болоно, юундэб гэхэдэ парламентда шэнэ һунгалтын саг зарлагдаагүй, тэрэнь мэдэгдэнэшьегүй. Иигэжэ энэ гүрэн хэды саг соо хуули гаргадаг өөрын дээдын зургаангүй байха юм мэдэгдэнэгүй.

Энэ юрэ бусын байдал дэлхэйн олониитын анхарал хандуулна. Конго гүрэнэй бэеэ даанхай гүрэн гэжэ соносхогдоһонһоо хойшо гурбан жэл үнгэрөө, энээхэн сагай туршада энэ гүрэн сонордомо ехэ доһолгоонуудые үзэһэн юм.

Конгын конституци зохёон абаха ёһотой хуули гаргадаг органиие «таарамжагүй» байна гэжэ парламент тарааһан ушарай шалтагаание дурдан президент Касавубу тэмдэглэнэ. Үнэндөөшье Конго гүрэн мүнөө болотор өөрынгөө конституцигүй, үшөө Бельгиин колониин булимтарагшадай зохёоһон «үндэһэн хуули» гэдэг үшөөл хүсэндөө байһаар. Сентябриин эхиндэ болоһон парламентын сессидэ конституци тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ байгаа.

Парламентын хүдэлжэ байһан үедэ Конгын правительство оппозициин талаһаа шанга шүүмжэлэлтэдэ ороһон байна. Орон дотор айхабтар хүндэ хүшэр байдал тохёолдоно, гүрэнэй экономико муу байдалда оронхой, мүнгэнэй сэн түргэнөөр унана, хүдэлмэригүйдэхэ ябадал ходол ушардаг болонхой гэжэ парламентын депутадууд правительствые гэмнэнэ. Хэды иимэ муу байдал байбашье һаа, Адула гэгшын правительство бюджедэй оронын гурбанай нэгэ хубиие сэрэгэй хэрэгсэлдэ гаргашална.

Гүрэнэй хуули сахигданагүй, Патрис Лумумбын хүсэл зориг үнинэй мартагданхай. Тэрэнэй хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ Антуан Гизенга 19 һарын туршада аяар холын Болабемба арал дээрэ сүүд, мүрдэлгэшьегүйгөөр хаалгаатай байна.

Антуан Гизенгые хардаһан бузар муухай хардалга түрдэлгэнүүдые балшьтар элирүүлжэ, гайхамшагта патриодые энэ дары сүлөөлхэ гэһэн хатуу шанга эрилтэнүүдые депутадууд заседани бүхэн дээрэ табижа байгаа. Тиибэшье мүнөө болотор хооһон хубхи арал дээрэ тэрэ хүниие бариһаар.

Парламентда болоһон ехэ арсалдаанууд юун харуулааб? Дотоодын ба гадаадын хархис этэгээдүүд Конгын патриотическа хүсэнүүдые даража шадаагүй. Тэдэниинь орон доторoo бүри ехэ тулгууритай, арад зондоо хүндэтэй боложо байна. Хархис ябадалтанай хэды оролдолго гаргабашье, зүүнэй тала баримталдаг депутадууд парламентын дээдэ органуудта һунгагдаһан юм. Холбоото Штадуудай урда һүгэдэжэ, арад зондоо харша политика ябуулна гэжэ премьер-министр Адулын правительствын гадаадын политика мүн лэ ехэхэн шүүмжэлэлдэ оробо.

Парламентын боложо байха үедэ ороной ниислэл Леопольдвильда түгшүүрилтэй байдал тохёолдоод байгаа. Экономическа ба политическэ эрилтэнүүдые табиһан конголез профсоюзуудай эмхидхэһэн забастовко правительствын сэрэгэй туһаламжаар усадхагдаа һэн. Профсоюзуудай хэдэн ударидагшад арестовалагдаа. Сентябрь һарада Антуан Гизенгын үлэсхэлэн байдал соносхоходо, Болабембэдэ хаалтада байһан конголез патриодые энэ дарыгаа сүлөөлхэ эрилтэ табиһан олониитын олохон демонстраци Леопольдвильда болоо. Энэ үнэн сэхэ эрилтыень Конгын национальна хүдэлөөнэй парти (МНК), Африкатай һаналаа нэгэдэлгын парти, Африкын залуушуулай демократическа союз, конголез студентнүүдэй бүгэдын союз ба бусадшье томо томо партинууд, организацинууд һэгэн дуугаар дэмжэһэн байна.

Эгээл энэ сагта Конгын парламент тараагдаһан байна. Иигэжэ засаг баригша хархис этэгээдүүд оппозициин амыень хааха гэжэ оролдоно, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэгшэдэй, һайн һайхан һанаатай хүсэнүүдэй тэмсэхэ арга боломжые үгы хэхээ оролдоно. Патрис Лумумбын үзэл бодолдо үнэн сэхэ байһан МНК-гай парти, Антуан Гизенгын хүтэлбэрилдэг Африкатай һаналаа нэгэдэлгын партинууд хуулита бэшэ гэжэ соносхогдоо. Эдэ партинуудай хүтэлбэрилэгшэд, парламентын депутат Э. Бошеле-Давидсон болон Г. Юмбу гэгшэд арестовалагдаһан, мүн Антуан Гизенгэдэ эрхэ сүлөө олгуулха гэжэ эрилтэ табиһан хэдэн зуугаад демонстрантнууд түрмэдэ хаагдаа.

Национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөниие һуларуулхые эрмэлзэдэг хархис этэгээдүүд нэн түрүүн партиин хүтэлбэрилэгшэдые, тэрэ тоодо Антуан Гизенгые үгы хэхэ гэжэ зоргоороо аашалнад. Энээнтэй дашарамдуулан Франс Пресс агентствын корреспондент иигэжэ бэшэнэ: «Парламентын тараагдаһан нэгэ шалтагаан хадаа парламентын депутадуудай ойроо хүртэнэгүй эрхэеэ алдаһан ушар болоно. Тэдэнэртэ дэмы гэмнэлгэ хэжэ, дуратай сагтаа сүүдлэхэ арга олгогдонхой. МНК-гай партиин гэшүүдэй эбынь таһаруулха, хүтэлбэриие задагайруулха һэдэлгэнүүд хойно хойноһоо хэгдэнэ.

«Баруунай тала баригшадые эмхидхэхэ гэһэн Америкын түсэбые бэелүүлхэ гэжэ Конгын хархис этэгээдүүд оролдоно. Парламент тарааһан ушар хадаа империалис ба шэнэ түхэлэй колони бии болгохоёо хүсэгшэдэй Конгодо эсэргүү нюуса хэлсээнэй нэгэ хубинь болоно ёһотой»,—гэжэ Каирай «Аль-Гумхурия» газетэ бэшэнэ.

Конгодохи мүнөөнэй байдал хадаа 1960 оной хүндэ хүшэр үдэрнүүдые һанаандамнай оруулна. Тиихэдэ сэрэгэй хүсөөр гүрэнэй урбалта хээд, парламентые тарааһан байгаа.

Парламент тараахынгаа урда тээ президент Касавубу конголез армиин командалагша Мобуту гэгшэтэй зүбшэн хэлсэһэн байгаа гэжэ хариин гүрэнэй информационно агентство мэдээсэнэ. Иигэжэ орон дотор сэрэгэй хүнүүд засаг түрэдэ орохонь гү гэжэ хүн зон жэхыжэ байна.

«Бинзы гэдэг бүлэглэлһөө» зарим хүнүүд сэрэгэй засаг түрэдэ орохоха. Мобуту гэдэгһээ гадна Конгын аюулгүйн начальник Нендака, Бомбоко болон Адулын правительствада министрнүүдэй тушаалда байһан бусад хүнүүд энэ бүлэглэлдэ ороно.

«США-гай далгабша доро, НАТО-гой армиин туһаламжаар конголез армиие «шэнэдхэн бэлэдхэлгын» асуудал зүбшэн хэлсэхэеэ Мобуту мүнөө зун США-гаар аяншалаад ерэһэн. Ойрын саг соо Конгын политика тодорхойлходо Мобуту гол шухала үүргэ дүүргэхэ юм»,—гээд «Аль-Ахрам-Аль-Иктисадий» гэжэ Каирай журнал бэшээ һэн. Сэрэгэй байдал тогтооходонь США ехэхэн туһа үзүүлхэ гэжэ журнал бэшэнэ.

Иимэ түбэгтэй байдал тохёолдоод байхада, Конгын хархис газетэнүүд ехээр хүхилдэнэ. Леопольдвильда хүнүүдые хойно хойноһоонь түрмэдэ хаажа байна. Хооһоршоһон парламентын байшан сэрэгшэдээр хүреэлэгдэнхэй.

В. КУЗНЕЦОВ.
(ТАСС).

Редактор **Ц. О. ОЧИ...**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ула... улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. р... тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—... отделов: сельскохозяйственного производства и парт... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и ... ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологи... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабо... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и перев... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культу... Бурятской АССР.

Н00518. Зак. № ...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1963 оной октябриин 11.